

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 3/1'2019

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних і юридичних наук

Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 грудня 2015 р. № 1328 (економічні науки). Наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2016 р. № 820 (юридичні науки). Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 21620-11520ПР від 12 жовтня 2015 р.

Рішення Аудиторської палати України від 21.12.2017 № 353/10 (фахове видання з обліку та аудиту).

Журналу присвоєно міжнародний ідентифікаційний номер ISSN 2409-1944.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Таврійським національним університетом ім. В.І. Вернадського та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол № 6 від 13 березня

2019 р.) та Вченою Радою Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського (Протокол № 7 від 15 березня 2019 р.). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції.

Відповідальність за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 25.03.2019

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт видавничої
справи

© "Аналітик", 2019
© "Економіка. Фінанси. Право",
2019

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес
центр"

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ECONOMICS FINANCES LAW

MONTHLY INFORMATIONAL AND ANALYTICAL JOURNAL

№ 3/1'2019

(issued from 1994)

ISSN 2409-1944

Journal is included in the list of scientific professional editions of Ukraine, which can be published results of dissertations for the degree of doctor and candidate (PhD).

Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 21 December 2015 № 1328 (economic sciences). Order of Ministry of Education and Science of Ukraine on July 11, 2016 № 820 (legal sciences). Order of Audit Chamber of Ukraine on 21 December 2017 № 353/10 (accounting and audit).

Certificate of registration of a series of KV № 21620-11520PR dated October 12 2015.

The journal has been assigned an International Identification Number ISSN 2409-1944.

Founders:

Audit firm "Analitik" jointly with Tavrian National University after V.I. Vernadskyi and the National Academy of Internal Affairs of Ukraine

Articles must pass

selection, internal and external review

Recommended for publication and dissemination through the Internet by the Academic Council of the National Academy of Internal Affairs of Ukraine (Protocol № 6 dated March 13, 2019) and the Academic Council of the Tavrian National University after V.I. Vernadskyi (Protocol № 7 dated March 15, 2019). Full or partial reprint

of the materials of the journal is allowed only with the consent of the editorial office.

The authors are responsible for the selection and presentation of the facts. The content and authenticity of the advertisement is the responsibility of the advertiser.

Signed for print 25.03.2019

Format 60/84/8

Publication – 250 copies

Address of the editorial office: 01001, Kyiv,
Khreshchatyk str., 44

Phones: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Fax: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Web: www.efp.in.ua

*The subject of
publishing*

© "Analitik", 2019
© "Economics. Finances. Law",
2019

Typography: LLC "International Business
Center"

Керівник редакційної колегії з економічних наук:

Бутинець Тетяна Анатоліївна, д.е.н., професор, головний науковий співробітник Наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Члени редакційної колегії з економічних наук:

Бондар Валерій Петрович, д.е.н., керуючий партнер аудиторської фірми "HLB UKRAINE", член Ради Аудиторської палати України, член ФІБАУ

Величко Олена Георгіївна, радник першого віце-прем'єра міністра України – Міністра економічного розвитку і торгівлі України

Вініченко Ігор Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Даций Олександр Іванович, д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної Академії управління персоналом (МАУП), Заслужений працівник освіти України

Іванюта Василь Фалімонович, д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту Полтавського університету економіки і торгівлі

Клименюк Микола Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедрою менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Левченко Валентина Петрівна, д.е.н., член Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, директор ВІПО «Спілка аудиторів України»

Манцевич Юрій Миколайович, д.е.н., доцент, вчений секретар Державного підприємства «Науково-дослідний і проектний інститут містобудування»

Невелєв Олександр Михайлович, д.е.н., доцент

Потішняк Олена Миколаївна, д.е.н., доцент, професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка

Прухівський Володимир Геннадійович, д.е.н., професор, перший проректор Запорізького національного технічного університету

Редько Олександр Юрійович, д.е.н., перший проректор з науково-педагогічної роботи, професор, академік НАСОНА

Сук Петро Леонідович, д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування, Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Ткаченко Сергій Анатолійович, д.е.н., доцент, в.о. ректора Вищого навчального закладу "Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»"

Царенко Оксана Вячеславівна, д.е.н., професор, завідувач кафедрою обліку та аудиту, Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Керівник редакційної колегії з правових наук:

Константинов Сергій Федорович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Члени редакційної колегії з правових наук:

Бичкова Світлана Сергіївна, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, полковник поліції

Василинчук Віктор Іванович, д.ю.н., професор, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України, полковник поліції

Глушков Валерій Олександрович, д.ю.н., професор, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, економіко-правовий коледж, кафедра права

Джужа Олександр Миколайович, д.ю.н., професор, головний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, заслужений юрист України

Клименко Олена Вікторівна, д.н.держ.упр., к.ю.н., доцент, завідувач кафедрою конституційного і міжнародного права Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського

Копан Олексій Володимирович, д.ю.н., професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1

Луць Володимир Васильович, д.ю.н., професор, член відділу цивільно-правових наук Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України

Озерський Ігор Володимирович, д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного та кримінального права і процесу Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Фрицький Юрій Олегович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного, адміністративного права та соціально-гуманітарних дисциплін, Інститут права та суспільних відносин Університету "Україна". Заслужений юрист України.

Шеф-редактор:

Головач Володимир Володимирович, к.ю.н., голова правління Аудиторської фірми "Аналітик", Заслужений юрист України

Технічний редактор: Куцяк Олександр Анатолійович

Випусковий редактор: Туманян Анна Оганесівна

Head of the Editorial Board of Economic Sciences:

Butynets Tetiana Anatoliivna, Dr. Economics, Professor, Chief Scientist of the Scientific Laboratory for Criminal Police of the Educational and Scientific Institute № 1 of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv

Members of the editorial board of Economic Sciences:

Bondar Valerii Petrovych, Dr. Economics, managing partner of the audit firm "HLB UKRAINE", member of the Board of the Audit Chamber of Ukraine, member of the Ukrainian Federation of Professional Accountants and Auditors

Velychko Olena Heorhiivna, Advisor to the First Vice Prime Minister of Ukraine - Minister of Economic Development and Trade of Ukraine

Vinichenko Ihor Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Economic Theory and Economics of Rural Economy Department of the Dnipro State Agrarian and Economic University

Datsii Oleksandr Ivanovych, Dr. Economics, Professor, Head of the of Finance, Banking and Insurance Department of the Interregional Academy of Personnel Management (IAPM), Honored Worker of Education of Ukraine

Ivaniuta Vasyi Falymonovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Management Department, Poltava University of Economics and Trade

Klymenyuk Mykola Mykolaiovych, Dr. Economics, Professor, Head of the Management and International Economic Relations Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Levchenko Valentyna Petrivna, Dr. Economics, member of the Supervisory Board for audit activity of the Authority public oversight for audit activity, Director of the All-Ukrainian Professional Non-Governmental Organization "Union of Auditors of Ukraine"

Mantsevych Yurii Mykolaiovych, Dr. Economics, Associate Professor, Scientific Secretary of the State Enterprise "Research and Design Institute of Urban Development"

Neveliev Oleksandr Mykhailovych, Dr. Economics, Associate Professor

Potyshniak Olena Mykolaivna, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Production, Business and Management Department of the Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasylenko

Prushkivskiy Volodymyr Hennadiiovych, Dr. Economics, Professor, First Vice-Rector of the Zaporizhia National Technical University

Redko Oleksandr Yuriiiovych, Dr. Economics, First Vice-Rector for the scientific and pedagogical work, Professor, Academician of National Academy of Statistics, Accounting and Audit

Suk Petro Leonidovych, Dr. Economics, Associate Professor, Professor of the Accounting and Taxation Department of Separated Division of the National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine "Nizhyn Agrotechnical Institute"

Tkachenko Serhii Anatoliiovych, Dr. Economics, Associate Professor, acting Rector of the Higher Educational Institution "International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"

Tsarenko Oksana Viacheslavivna, Dr. Economics, Professor, Head of the Accounting and Audit Department of Educational and Scientific Institute of Management, Economics and Nature Management of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Head of the Editorial Board of Law Sciences:

Konstantinov Serhii Fedorovych, Dr. Law, Professor, Head of the Administrative Activity Department of the National Academy of Internal Affairs

Members of the editorial board of Law Sciences:

Bychkova Svitlana Serhiivna, Dr. Law, Professor, Head of the Civil Law and Process Department of the National Academy of Internal Affairs, Colonel of the Police

Vasylynychuk Viktor Ivanovych, Dr. Law, Professor, Professor of the Operational and Investigating Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine, Colonel of the Police

Hlushkov Valerii Oleksandrovych, Dr. Law, Professor, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Economics and Law College, Law Department

Dzhuzha Oleksandr Mykolaiovych, Dr. Law, Professor, Chief Scientist of the Research and Development work organization Department of the National Academy of Internal Affairs, Honored Lawyer of Ukraine

Klymenko Olena Viktorivna, Dr. Public Administration, PhD Law, Associate Professor, Head of the Constitutional and International Law Department of the Taurian National University after V.I. Vernadskyi

Kopan Oleksii Volodymyrovych, Dr. Law, Professor, Lead Researcher of the Pre-trial Investigation Problems Scientific Laboratory of the Educational-Scientific Institute № 1

Luts Volodymyr Vasylovych, Dr. Law, Professor, member of the Civil Law Sciences Department of the Private Law and Entrepreneurship Research Institute after Academician F.H. Burchak of National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine

Ozerskyi Ihor Volodymyrovych, Dr. Law, Associate Professor, Professor of the Civil and Criminal Law and Process Department of Black Sea National University after Petro Mohyla

Frytskyi Yurii Olehovych, Dr. Law, Professor, Head of the Constitutional, Administrative Law and Social and Humanitarian disciplines Department, Law and Public Relations Institute of the "Ukraine" University, Honored Lawyer of Ukraine

Chief Editor

Holovach Volodymyr Volodymyrovych, PhD Law, Head of the Board of the Audit Firm "Analitik", Honored Lawyer of Ukraine

Technical editor: Kutsiak Oleksandr Anatoliiovych

Issue Editor: Tumanian Anna Ohanesivna

ЗМІСТ

А.В. ТИРІНОВ. Проблеми облікового відображення нематеріальних активів в системі управління підприємством	6
О.Ю. ЖАМ, І.Р. СЛПАК. Оподаткування прибутку підприємств в Україні та досвід окремих країн світу	10
С.А. ТКАЧЕНКО, О.М. ПОТИШНЯК. Ціль бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості у концепції менеджменту забезпечення конкурентоспроможного рівня технічних параметрів (величин) та якісних характеристик готової продукції	13
В.В. ГОНЧАРЕНКО. Реєстрація українських суден у "зручних" реєстрах: втрати для України	16
Л.М. ГАНАС, О.І. ДОРОШ, Л.С. НОДЖАК, І.В. ПЛІШ. Сутність поняття «startup» як економічної категорії, типологія	20
Г.С. ГУРІНА. Експортний потенціал авіаційного комплексу та стратегія його розвитку за сучасних умов світової економіки	25
С.І. ДРОБЯЗКО. Оцінювання розвитку страхового ринку як детермінанти економічної безпеки підприємств сфери страхування під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз	28
І.Е. БАШКІН. Внутрішній контроль витрат на збут на підприємствах	31
Л.О. МАСІНА. Система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання	35

CONTENTS

A.V. TYRINOV. Problems of accounting of intangible assets in the system of enterprise management	6
O.Y. ZHAM, I.R. SLIPAK. Business income tax in Ukraine and the experience of other countries	10
S.A. TKACHENKO, O.M. POTYSHNIAK. The role of cost accounting and costing system management software competitive level of quality characteristics and technical parameters of products	13
V.V. HONCHARENKO. Registration of Ukrainian ships in "convenient" registries: losses for Ukraine	16
L.M. HANAS, O.I. DOROSH, L.S. NODZHAK, I.V. PLISH. Essence of the concept of "startup" as an economic category, typology	20
G.S. GURINA. Export potential of the aviation complex and strategy of its development in the modern terms of the world economy	25
S.I. DROBYAZKO. Assessment of the insurance market development as a determinant of economic security of insurance sector enterprises under the influence of external and internal threats	28
I.E. BASHKIN. Internal control of sales costs on enterprises	31
L.O. MASINA. System of financial and economic monitoring in the strategic control of state regulation	35

ТИРИНОВ

Андрій Вікторович

a-v-t@ukr.net

УДК 657

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ
В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМк.е.н., доцент кафедри,
ХНЕУ ім. С. КузнецяPROBLEMS OF ACCOUNTING OF INTANGIBLE ASSETS IN THE SYSTEM OF
ENTERPRISE MANAGEMENT*TYRINOV Andrii Viktorovich – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, KhNEU after S. Kuznets*

Встановлено збільшення капітальних інвестицій у нематеріальні активи в Україні, обґрунтовано причини такого явища. Визначено проблеми ідентифікації нематеріальних активів, запропоновано додаткові умови визнання нематеріальних активів. Зазначено необхідність встановлення на законодавчому рівні умов ідентифікації нематеріальних активів, а також гармонізації єдиних критеріїв за національними та міжнародними стандартами. Візуалізовано процес управління нематеріальними активами, підкреслено наявність циклічності та зворотного зв'язку між управлінням нематеріальними активами та управління підприємством в цілому. Виокремлено основні проблеми обліку нематеріальних активів, зазначено наслідки таких проблем, а також рекомендації з їх усунення.

* * *

Установлено увеличение капитальных инвестиций в нематериальные активы в Украине, обоснованы причины такого явления. Определены проблемы идентификации нематериальных активов, предложены дополнительные условия признания нематериальных активов. Указана необходимость закрепления на законодательном уровне условий идентификации нематериальных активов, а также гармонизации единых критериев по национальным и международным стандартам. Визуализирован процесс управления нематериальными активами, подчеркнута наличие цикличности и обратной связи между управлением нематериальными активами и управления предприятием в целом. Выделены основные проблемы учета нематериальных активов, отмечены последствия таких проблем, а также рекомендации по их устранению.

* * *

The development of information technology leads to an increase of role of intangible assets in the economy. However, there are many questions about their identification due to impossibility of evaluation, and also referring to a particular group, which leads to additional research. The purpose of the article is to determine the problems of accounting of intangible assets and to formulate recommendations for their elimination. The increase of capital investment in intangible assets in Ukraine is justified, the reasons of such a phenomenon are substantiated. The problem of identification of intangible assets has been identified, additional conditions for the recognition of intangible assets are proposed. The necessity of establishing at the legislative level the conditions for the identification of intangible assets is noted, also it is noticed about harmonization of the uniform criteria according to national and international standards. The process of management of intangible assets is visualized, the existence of cyclicity and the feedback between the management of intangible assets and enterprise management as a whole are emphasized. The main problems of the accounting of intangible assets are singled out, the consequences of such problems are indicated, the recommendations for their elimination are proposed. The problem of valuation of intangible assets has been revealed due to the lack of validated valuation methods, which leads to distorted accounting information. It is added that Conclusion is made that solving of the issues of intangible assets accounting will improve the quality of enterprise management and will increase effectiveness of activity. Directions of further researches are development of technology of accounting of intangible assets in the system of enterprise management.

Ключові слова: нематеріальні активи, облікове відображення, оцінка, ідентифікація, бухгалтерський облік**Ключевые слова:** нематериальные активы, учетное отражение, оценка, идентификация, бухгалтерский учет**Keywords:** intangible assets, accounting reflection, estimation, identification, accounting

ВСТУП

В умовах економіки знань особливої уваги набуває розвиток нематеріальних активів, що обумовлює необхідність їх більш детального дослідження. Так, на сьогодні виникає потреба у розробці інструментів ідентифікації, аналізу та оцінки нематеріальних активів, які за різних причин не можуть бути оцінені та відображені у бухгалтерському обліку. Крім того, складність ідентифікації та обліку різних видів нематеріальних активів призводить до того, що вони не відображаються у повному складі у балансі, на малих підприємствах часто нематеріальні активи взагалі не оприбутковують, якщо це не стосується бренду та торговельної марки тощо. Тому виникає необхідність у розгляданні проблемних питань обліку нематеріальних

активів з метою підвищення рівня управління підприємством, що збільшує актуальність цього дослідження.

Дослідженню проблем та перспектив бухгалтерського обліку нематеріальних активів присвячені роботи таких вітчизняних науковців, як А.М. Ревва, Н.В. Оляднічук, О.В. Побережець, Х. Скоп, В. Діба та інші. Проте через безперервний розвиток інформаційних технологій виникає необхідність у перегляді особливостей обліку нематеріальних активів, що збільшує актуальність цього дослідження.

МЕТОЮ СТАТТІ є огляд проблем обліку нематеріальних активів та формулювання рекомендацій з його вдосконалення в системі управління підприємством.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для дослідження капітальних інвестицій у нематеріальні активи було використано статистичний аналіз, з метою виділення проблем визнання нематеріальних активів та їх обліку було застосовано загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, дедукція, індукція, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Розвиток інформаційних технологій спонукає використовувати як матеріальні, так і нематеріальні активи у ресурсному потенціалі, адже лише за 9 місяців 2018 р. було здійснено капітальних інвестицій у нематеріальні активи на 32 % більше, аніж у 2017 р., а у 2017 р. також спостерігалось збільшення таких інвестицій на 43 % у порівнянні з 2016 р. [1]. Це можна пояснити наступними причинами:

1. Легалізація програм, що використовуються.
2. Збільшення ринку комп'ютерних програм.
3. Реєстрація авторських прав, патентів, промислових знаків тощо.
4. Вдосконалення технології виготовлення продукції, підвищення цінності продукції за рахунок управління знаннями та використання нематеріальних активів.
5. Розвиток бізнесу за рахунок впровадження інформаційних технологій.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» нематеріальним активом є немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. При цьому для його визнання та поставки на облік мають бути виконані наступні умови: існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигід, пов'язаних з їх використанням, та вартість нематеріальних активів може бути достовірно визначена [2]. Крім того, додаткові умови ідентифікації зазначено у Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». Так, нематеріальний актив може бути ідентифікованим, якщо він може бути відокремлений, тобто його можна відокремити або відділити від суб'єкта господарювання і продати, передати, ліцензувати, здати в оренду або обміняти індивідуально чи разом з пов'язаним з ним контрактом, ідентифікованим активом чи зобов'язанням, незалежно від того, чи має суб'єкт господарювання намір зробити це; або виникає внаслідок договірних або інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від суб'єкта господарювання або ж від інших прав та зобов'язань [3]. Проте при ідентифікації нематеріальних активів на українських підприємствах виникає проблема: порядок ідентифікації не встановлений на законодавчому рівні, крім того умови визнання нематеріальними активами є типовими умовами для всіх активів, тому доцільним є додавання до існуючих умов визнання нематеріальними активами наступних критеріїв: немонетарність, нематеріальність, можливість ідентифікації, можливість відокремлення

від суб'єкта господарювання з можливістю подальшого використання, строк використання більше 1 року.

З метою ефективного використання нематеріальних активів стає доцільним відповідна запитам підприємства організація бухгалтерського обліку нематеріальних активів, адже облікове відображення нематеріальних активів забезпечує надходження інформації відносно наявності та руху нематеріальних активів, що впливає на формування фінансового успіху. Таким чином, управління нематеріальними активами, їх облік, що надає інформаційне підґрунтя, стає важливою складовою системи управління підприємством в цілому. При цьому, з одного боку, потреби управлінського персоналу впливають на розвиток нематеріальних активів, з іншого боку, ефективність використання нематеріальних активів впливає на управлінські рішення, що наведено на рис. 1 (удосконалено на підставі [4, С. 63]). Як можна побачити, у наявності циклічність процесу, що показує необхідність оцінки інформаційної бази управління підприємством після внесення змін до стратегії розвитку управління нематеріальними активами, що призводить до їх руху та, відповідно, зміни структури.

За оцінками фахівців на сьогодні від 10 % до 15 % у структурі активів компанії займають саме нематеріальні активи. Проте у процесі відображення придбання та руху нематеріальних активів виникають проблеми, які призводять до викривлення інформації, на підставі якої у подальшому приймають управлінські рішення. Так, А.М. Ревва зазначає, що не кожен нематеріальний актив може бути оцінений та відображений у фінансовій звітності, для чого вже складається управлінська звітність. Кожен закордонний інвестор, купуючи компанію або частку в її бізнесі, буде цікавитись звітом з інтелектуального капіталу, який і надає відповіді на запитання про переваги компанії на ринку, на чому ґрунтуються очікування власників, на чому заснована їхня оцінка компанії. Інвестори не в останню чергу звертають увагу на кількість лояльних клієнтів компанії, кваліфікацію кадрів, впізнаваність бренду [5].

Як можна побачити у табл. 1, доцільним є залучення спеціалістів з оцінки нематеріальних активів для запобігання викривлення облікової інформації. Проте у цій галузі також є проблема, адже як вже було відзначено раніше, у законодавстві не визначено, які саме методи використовувати для оцінки нематеріальних активів, що ускладнює процес їх оприбуткування. Це підкреслює взаємозв'язок процесів та необхідність вирішення проблем у комплексі, а не окремо, адже досягти повноти та достовірності облікової інформації про нематеріальні активи є можливим не тільки за допомогою використання рахунків обліку та діючих стандартів, але й завдяки узгодженості законодавчого регулювання обліку та оцінки нематеріальних активів.

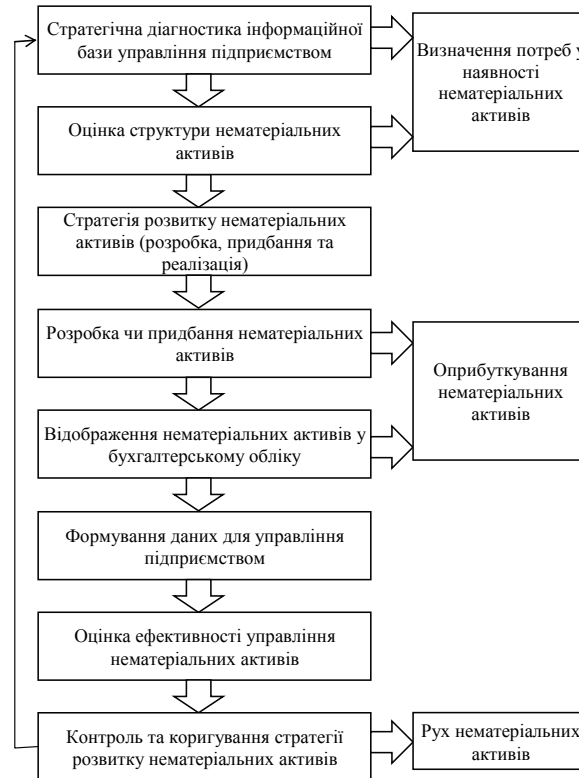

Рис. 1. Основні етапи процесу управління нематеріальними активами з точки зору управління підприємством

Таблиця 1

Основні проблеми облікового відображення нематеріальних активів на підприємстві

Проблема	Наслідки	Рекомендації
Неможливість ідентифікувати нематеріальні активи	Викривлення оподаткованого прибутку, недостовірне відображення інформації у звітності	Залучення спеціалістів з оцінки нематеріальних активів
Невірна оцінка нематеріальних активів		
Невизначеність, який метод оцінки нематеріальних активів використовувати, на законодавчому рівні	Викривлення облікової вартості нематеріальних активів	Розробка облікової політики щодо оприбуткування нематеріальних активів, у якій буде обґрунтовано віднесення витрат на створення нематеріальних активів та формування їх облікової вартості
Неповний перелік нематеріальних активів, передбачений законодавством	Зарахування витрат по створенню нематеріальних активів на витрати звітного періоду, що призводить до зменшення оподаткованого прибутку	
Облікова вартість нематеріальних активів нижче ринкової вартості	Заниження майнового стану підприємства	Переоцінка нематеріальних активів
Відображення гудвілу в балансі тільки після купівлі-продажу підприємства		Формування методичних рекомендацій з відображення внутрішнього та зовнішнього гудвілу
Небажання оприбутковувати всі нематеріальні активи		Контроль обліку та використання нематеріальних активів
Відсутність амортизації окремих видів нематеріальних активів у зв'язку з неможливістю визначення строку їх корисного використання	Заниження витрат та завищення оподаткованого прибутку	Формування рекомендацій із встановлення планованого строку корисного використання різних груп нематеріальних активів
Списання зношених нематеріальних активів, які продовжують використовувати	Заниження майнового стану підприємства	Переоцінка нематеріальних активів
Помилкове оприбуткування нематеріальних активів через неволодіння бухгалтерами юридичними аспектами	Викривлення облікової вартості, складу, структури нематеріальних активів	Залучення юристів при оформленні документів з руху нематеріальних активів
Відокремлення витрат на дослідження від витрат на створення нематеріальних активів	Викривлення облікової вартості нематеріальних активів, завищення чи заниження витрат звітного періоду	Складання бухгалтерської довідки з формування вартості нематеріального активу

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що створення та використання у господарській діяльності нематеріальних активів призводить до виникнення великої кількості питань стосовно їх ідентифікації, оцінки та облікового відображення через відсутність регулювання на законодавчому рівні, також є відмінності в умовах ідентифікації нематеріальних активів за національними та міжнародними стандартами, що потребує гармонізації до єдиних критеріїв. Наведений перелік проблем обліку нематеріальних не є вичерпним, проте усунення цих ключових проблем призведе до підвищення рівня якості управління нематеріальними активами, що є складовою системи управління підприємством, крім того, це буде означати зростання вартості, інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємства на будь-якому ринку, що вже є фактором збільшення прибутковості діяльності, що збільшує важливість вирішення окреслених питань.

Напрямами подальших досліджень є розробка технології обліку нематеріальних активів в системі управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.10.1999 року № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050
4. Діба В. Управління вартістю нематеріальних активів: теорія та облік. Економіст. 2016. № 5. С. 62-67.
5. Рєва А.М. Роль нематеріальних активів у стратегії розвитку промислових підприємств. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. 2012. С. 178-194. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_17
6. Побережець О.В., Іванова К.В. Ідентифікація та класифікація нематеріальних активів та проблеми їх визначення. Економіка: реалії часу. 2012. № 2. С. 98-104.
7. Греценко А.Г., Чернелевський Л.М. Проблеми ідентифікації нематеріальних активів на прикладі програмного забезпечення. Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті: програма і матеріали 80 міжнародної наукової конференції молодих учених аспірантів і студентів (10-11 квітня 2014 р.). Київ, 2014. Ч. 3. С. 338-339.
8. Оляднічук Н.В. Бухгалтерський облік нематеріальних активів та його удосконалення. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2014. Вип. 86. С. 75-80.
9. Малиарчина В.Д., Прокопович Л.Б. Проблеми обліку нематеріальних активів в Україні. Херсон: Молодий вчений. 2018. № 1. С. 921-924.
10. Скоп Х. Бухгалтерський облік нематеріальних активів: визнання та оцінка. Бухгалтерський облік і аудит. 2013. № 8. С. 10-19.

References

1. The State Statistics Service of Ukraine. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (in Ukrainian).
2. Regulation (standard) of accounting 8 "Intangible assets": security deposit. by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 18.10.1999, № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>. (in Ukrainian).
3. International Accounting Standard 38 "Intangible Assets". URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050. (in Ukrainian).
4. Dyba V. Management of the value of intangible assets: theory and accounting, Kyiv: Poshuk-Invest, 2016. 71 p. (in Ukrainian).
5. Revva A.M. The role of intangible assets in the development strategy of industrial enterprises. Strategy and mechanisms of regulation of industrial development. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sim_2012_2012_17. (in Ukrainian).
6. Poberezhets O.V., Ivanova K.V. Identification and classification of intangible assets and problems of their determination, Odessa: odessa national polytechnic university. 2012. 205 p. (in Ukrainian).
7. Hretsenko A.H., Chernelevskiy L.M. Problems of identifying intangible assets on an example of software. Kyiv: National University of Food Technologies. 2014. 570 p. (in Ukrainian).
8. Oliadnichuk N.V. Accounting for intangible assets and its improvement, Uman: National University of Horticulture. 2014. 153 p. (in Ukrainian).
9. Maliarchyna V.D., Prokopovych L.B. Problems of accounting for intangible assets in Ukraine. Kherson: Young scientist. 2018. 1030 p. (in Ukrainian).
10. Skop Kh. Accounting for intangible assets: recognition and evaluation, Kyiv: Accounting and auditing. 2013. 48 p. (in Ukrainian).

ЖАМ

Олена Юрїївна
0977194499@ukr.net

УДК 336.226.12

ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ
ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА ДОСВІД
ОКРЕМИХ КРАЇН СВІТУ

СЛІПАК

Інна Русланівна
Innesska97@gmail.comк.е.н., доцент, Національний
авіаційний університетBUSINESS INCOME TAX IN UKRAINE AND
THE EXPERIENCE OF OTHER COUNTRIESстудент, Національний
авіаційний університет*ZHAM Olena Yuriivna – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, National Aviation University**SLIPAK Inna Ruslanivna – Student, National Aviation University*

У статті досліджено значення податку на прибуток для держави та вплив його на діяльність підприємств в українських реаліях. Проаналізовано динаміку питомої ваги надходжень податку на прибуток підприємств у ВВП, доходах та податкових надходженнях державного бюджету. Розглянуто досвід зарубіжних країн у сфері оподаткування прибутку підприємств та можливості його запровадження у вітчизняну податкову практику. Визначено основні ставки податку на прибуток у різних країнах світу. Обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення та реформування оподаткування прибутку підприємств.

* * *

В статье исследовано значение налога на прибыль для государства и его влияние на деятельность предприятий в украинских реалиях. Проанализирована динамика удельного веса поступлений налога на прибыль предприятий в ВВП, доходах и налоговых поступлениях государственного бюджета. Рассмотрен опыт зарубежных стран в сфере налогообложения прибыли предприятий и возможности его внедрения в отечественную налоговую практику. Определены основные ставки налога на прибыль в разных странах мира. Обоснована необходимость дальнейшего совершенствования и реформирования налогообложения прибыли предприятий.

* * *

In the article the value of the profits tax for the country was addressed and its influence on business enterprises. The dynamics of the share of income tax enterprises in GDP, income and tax revenues the state budget is analyzed. Also the international experience in taxation of profits and the probability of its implementation to domestic tax practice was discovered. The main rates of profit tax were determined in the world countries. The necessity of further improvement and reform of the taxation of profit of enterprises was justified.

The tax system of Ukraine, unlike the countries of ES, is not an instrument for increasing the competitiveness of the state; it does not contribute to the growth of economic activity of economic entities. The existing system of state revenue formation reflects the imperfection of the cognitive economy of the country and is predominantly fiscal. The reform of the country's economy is accompanied by changes in the existing tax system through the adoption of new legislative acts, taking into account the impact of structural imbalances, the presence of significant volumes of shadow turnover and the payment crisis.

In general, it turns out that the rate of income tax in Ukraine is close to the rate of other countries, which are still at the stage of development. But, most likely, it would be rational to think about lowering the rate of income tax in Ukraine to 16%, as this could lead to the development of business entities and the emergence of the shadow economy.

Under present conditions, the taxation of corporate profits in Ukraine is one of the tools of a reliable source of income for the national budget and an element of balanced economic growth on the way to the development of a cognitive economy. The study of foreign experience of corporate profit taxation is relevant.

Since in Ukraine, in difficult political, economic conditions and complicated tax and customs legislation, excessive tax burden, it is necessary to introduce this experience in order to reduce the tax burden and administer the corporate profit tax.

Ключові слова: податок на прибуток, податкова система, податкова політика, ставка оподаткування, зарубіжний досвід

Ключевые слова: налог на прибыль, налоговая система, налоговая политика, ставка налогообложения, зарубежный опыт

Keywords: corporate income tax, tax system, tax policy, taxation rate, foreign experience

ВСТУП

Податкова система України на відміну від країн ЄС не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість когнітивної економіки країни та має переважно фіскальний характер. Реформування економіки країни супроводжується змінами існуючої податкової системи шляхом прийняття нових законодавчих актів, враховуючи вплив структурних диспро-

порцій, наявність значних обсягів тіньових оборотів та платіжну кризу. Проблематикою оподаткування прибутку підприємств займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

Вагомий внесок у становлення теоретичних основ оподаткування прибутку підприємств зробили: Л. Вальрас, У. Джевонс, А. Маршал, Д. Рікардо. Серед вітчизняних вчених-економістів слід відзначити праці С. Ковача, К. Безверхого, Жам О.Ю. та ін. [1, 2].

МЕТА РОБОТИ є дослідження оподаткування прибутку підприємств в Україні та досвіду окремих країн

світу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Податковий кодекс України.

РЕЗУЛЬТАТИ

На даний час, в умовах фінансово-економічної кризи в Україні, спостерігається значне зменшення податкових надходжень в цілому, у т.ч. податку на прибуток. Наразі це обумовлено не лише загальним зменшенням обсягів виробництва, а й недосконалістю існуючої системи оподаткування. В Україні створено податкову систему, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Закони з питань оподаткування розроблено з урахуванням норм європейського податкового законодавства.

Податок на прибуток – це прямий, загальнодержавний податок, який є основним бюджетотворюючим податком [1]. Платниками цього податку можуть бути як резиденти, так і нерезиденти.

Платниками-резидентами є суб'єкти господарювання, а саме юридичні особи, які провадять господарську діяльність як на території України, так і за її межами; Національний банк України, що здійснює розрахунки з Державним бюджетом України відповідно до Закону України «Про Національний банк України»; Управитель фонду операцій з нерухомістю, який здійснює діяльність відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» стосовно операцій і результатів діяльності із довірчого управління, що здійснюється таким управителем через фонд.

Платниками-нерезидентами є юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України, за винятком установ та організацій, що мають дипломатичні привілеї або імунітет згідно з міжнародними договорами України; постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські (представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників.

Аналіз його надходжень становить основу для визначення ефективних моделей збільшення зведеного фінансового плану держави та ефективного виконання своїх потреб. Дослідження цього процесу необхідне для проведення податкових реформ, виявлення впливу податку на прибуток підприємств на соціально-економічний розвиток держави, визначення оптимального рівня податкового навантаження.

Протягом січня-червня 2018 відбулося зростання доходів бюджету порівняно з відповідним періодом 2017 р. на 71,4 млрд. грн. або на 14,4 %, що обумовлено економічними факторами такими як зростанням імпорту товарів, ріст прибутку прибуткових підприємств, середньомісячної заробітної плати [3].

Найбільший приріст надходжень бюджету за січень-

червень 2018 р. відбувся за рахунок росту податкових надходжень на 70,0 млрд. грн. або на 18,1 %, в тому числі: податку та збору на доходи фізичних осіб надійшло більше ніж за відповідний період 2017 р. на 21,0 млрд. грн. або +24,8%; податку на прибуток підприємств – на 22,3 млрд. грн. або + 64 %, ПДВ (сальдо) – на 26,2 млрд. грн. або + 17,7 %; акцизний податок – на 1,4 млрд. грн. або на 2,6 % [4].

Але за звітний період податок на прибуток підприємств низив власну фіскальну ефективність, про що свідчить зменшення його частки у ВВП, доходах загальнодержавного бюджету та податкових навантаженнях.

У 2016–2017 рр. частка податку на прибуток підприємств у ВВП зросла на 0,5 відсоткових пунктів до 2,5 % ВВП, порівнюючи з 2011–2015 рр., коли спостерігалось суттєве зниження з 4,1 % до 2,0 % або більше ніж у 2 рази, що було наслідком поступового зменшення ставки оподаткування [5].

За рівнем податку на прибуток Україна зараз стоїть на одному рівні з Білоруссю. Якщо вже Україна почала податкову реформу, то було б справедливо розібратися, наскільки ставка за податком на прибуток відрізняється від ставок інших країн. Найнижча ставка податку на прибуток зафіксована в офшорних зонах. Наприклад, на острові Мен, Бермудських та Кайманових островах податок на прибуток становить 0 %. Проте, саме там проводяться найбільші махінації з грошовими коштами та матеріальними цінностями.

Є країни, про які можна сказати, що вони є напів-офшорами. Це Ліхтенштейн та Кіпр, де ставка податку на прибуток становить 12,5 %. Такими низькими ставками ці країни залучають закордонні активи, чезреш що вони стали осередком незаконного бізнесу.

Є країни, де податок на прибуток значно вище, ніж в Україні. Ставки податку на прибуток таких країн наведено у табл. 1.

Зазначимо, що високі ставки застосовують країни з усталеною економічною моделлю, економічно сильні та з високим рівнем соціального забезпечення населення. Ставки податку на прибуток у зарубіжних країнах варіюються у межах від 10 % до 33,99 %. Це обумовлено цілями та напрямками податкової політики, яка реалізується у цих країнах. Зазначимо, за період з 2010 по 2016 рр. найвища ставка податку на прибуток була у Об'єднаних Арабських Еміратах – 55%, найнижча у Болгарії – 10%. Відмітимо, що у значній частині країн світу ставка податку на прибуток за період дослідження була стабільною, наприклад у Австралії, Австрії, Польщі, Росії.

У нашій країні ж ставка податку на прибуток за період 2010-2018 рр. знизилась з 25 % до 18 %, що відповідає загальносвітовим тенденціям та пов'язано з євроінтеграційними процесами, які відбуваються в країні [6].

Загалом виходить, що ставка податку на прибуток в Україні близька до ставки інших країн, які теж ще знаходяться на стадії розвитку. Але, швидше за все, було б раціонально подумати про зниження ставки податку на прибуток в Україні до рівня 16%, оскільки це могло б привести до розвитку діяльності суб'єктів господарювання та виходу з тіньової економіки [8].

Таблиця 1

Основні ставки податку на прибуток у деяких зарубіжних країнах за період 2010-2018 рр., % [7]

Країна	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Австралія	30	30	30	30	30	30	25	25
Австрія	25	25	25	25	25	25	25	25
Білорусія	24	18	18	18	18	18	18	18
Бельгія	33,99	33,99	33,99	33,99	33,99	33,99	33,99	33,99
Болгарія	10	10	10	10	10	10	10	10
Великобританія	26	24	23	21	20	20	19	19
Кіпр	10	10	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Об'єднані Арабські Емірати	55	55	55	55	55	55	55	55
Польща	19	19	19	19	19	19	19	19
Росія	20	20	20	20	20	20	20	20
Україна	25	21	19	18	18	18	18	18
Франція	33,33	33,33	33,33	33,33	33,33	33,33	33,33	33,33
Швейцарія	18,31	18,06	18,01	17,92	17,92	17,92	17,74	17,74

Міжнародний центр перспективних досліджень наголошує на тому, що одним з чинників тінізації економіки нашої країни є неефективне адміністрування податків, а саме податку на прибуток підприємств. Однією з найважливіших причин є відсутність ефективних механізмів притягнення до відповідальності за недотримання податкового законодавства, що створює додаткові стимули до мінімізації та ухилення від сплати податку на прибуток підприємств. Іншою причиною є високі ставки податку та складна методика їх нарахування: адміністративні перешкоди часто створюють додатковий тягар для платників податків і призводять до схем ухилення від звітності [9].

ВИСНОВКИ

В умовах сьогодення оподаткування прибутку підприємств в Україні є одним з інструментів надійного джерела доходів до загальнодержавного бюджету та елементом збалансованого економічного зростання на шляху до розвитку когнітивної економіки. Дослідження зарубіжного досвіду оподаткування прибутку підприємств є актуальним. Оскільки в Україні необхідно у непростих політичних, економічних умовах та складним податковим і митним законодавством, великим податковим навантаженням, впровадити цей досвід з метою зменшення податкового тягара та адміністрування податку на прибуток підприємств.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>.
2. Закон України від 19.12.13 № 713-VII "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо ставок окремих податків" (зі змінами та доповненнями). Київ.
3. KPMG. Corporate tax rates table. URL: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-andresources/tax-rates-online/corporate-tax-rates-table.html>
4. Жам О.Ю., Панькова В.А. Оподаткування страхової діяльності податком на прибуток підприємств. Науковий вісник. Херсонський державний університет. Серія "Економічні науки". Херсон, 2017. Вип. № 24. С. 20-30
5. Ковач С.О., Безверхий К.В. Облік і звітність

розрахунків за податком на прибуток підприємства в умовах законодавчих змін. Бухгалтерський облік і аудит. 2015 №4. С. 34-43.

6. Тінюва економіка в Україні: причини та шляхи подолання. // Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaeconom_kaukra_ni.pdf

7. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2017 р. URL: www.ibser.org.ua

8. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/>

9. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krainsvity/kutai/>

References

1. Tax Code of December 2, 2010 No. 2755-VI: as amended and supplemented. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page>. (in Ukrainian).
2. Law of Ukraine dated December 19, 2013 No. 713-VII "About Amendments to the Tax Code of Ukraine regarding the Rates of Individual Taxes" (with amendments and supplements). Kiev. (in Ukrainian).
3. KPMG. Corporate tax rates table. URL: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-andresources/tax-rates-online/corporate-tax-rates-table.html>
4. Zham O.Yu., Pankova V.A. Taxation of insurance activity by the corporate profit tax. Scientific Herald Kherson State University. Series "Economic Sciences". Kherson, 2017. Issue 24. pp. 20-30. (in Ukrainian).
5. Kovach S.O., Bezverkhyy K.V., Accounting and reporting of payments for tax on profit of the enterprise in the conditions of legislative changes. Accounting and auditing. 2015. № 4. pp. 34-43. (in Ukrainian).
6. Shadow economy in Ukraine: causes and ways to overcome. International Center for Policy Studies. URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/t_novaeconom_kaukra_ni.pdf. (in Ukrainian).
7. Budget monitoring: Analysis of budget execution for 2017. URL: www.ibser.org.ua. (in Ukrainian).
8. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://www.minfin.gov.ua/> (in Ukrainian).
9. Official website of the State Fiscal Service of Ukraine. URL: <http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dpsukraini/arkhiv/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/dosvid-modernizachii-krainsvity/kutai/> (in Ukrainian).

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ruд.е.н., доцент, в.о. ректора
Вищого навчального закладу
«Міжнародний
технологічний університет
«Миколаївська політехніка»

УДК 657

**ЦІЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ
СОБІВАРТОСТІ У КОНЦЕПЦІЇ
МЕНЕДЖМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО РІВНЯ
ТЕХНІЧНИХ ПАРАМЕТРІВ (ВЕЛИЧИН)
ТА ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ГОТОВОЇ
ПРОДУКЦІЇ**

**THE ROLE OF COST ACCOUNTING AND
COSTING SYSTEM MANAGEMENT
SOFTWARE COMPETITIVE LEVEL OF
QUALITY CHARACTERISTICS AND
TECHNICAL PARAMETERS OF PRODUCTS**

ПОТИШНЯК

Олена Миколаївна

д.е.н., доцент, професор
кафедри, Харківський
національний технічний
університет сільського
господарства ім. Петра
Василенка

TKACHENKO Serhii Anatoliiovych – Doctor of Economics, Associate Professor, Acting Rector of the Higher Educational Institution «International Technology University "Mykolaiv Polytechnic"»

POTYSHNIAK Olena Mykolaivna – Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department, Kharkiv National Technical University of Agriculture after Petro Vasylenko

Доведено, роль обліку витрат, калькулювання собівартості у системі управління забезпечення конкурентоспроможного рівня якості продукції визначається вирішенням наступних завдань: контроль за зменшенням витрат підприємств із виробництва і реалізації продукції із забезпеченням конкурентоспроможним рівнем якості; комплектного та достовірного калькулювання собівартості окремих видів продукції для використання інформації про собівартість у конструкції координування маркетинговою діяльністю і ціноутворенні у якості розрахункової основи при розробленні комплексу цін; визначення й оцінки результатів маркетингової діяльності підприємств, їх виробництв із завданням морального та матеріального стимулювання за забезпечення конкурентоспроможного рівня якості.

* * *

Доказано, роль учёта затрат и калькулирования себестоимости в системе управления обеспечения конкурентоспособного уровня качества продукции определяется решением задач: контроля за сокращением расходов предприятий по производству и реализации продукции с обеспеченным конкурентоспособным уровнем качества; комплектного калькулирования себестоимости видов продукции для использования данных о себестоимости в управлении маркетинговой деятельностью и ценообразовании в качестве расчётной базы при разработке комплекса цен; определения и оценки результатов маркетинговой деятельности предприятий, их производств с задачей морального и материального стимулирования за обеспечение конкурентоспособной степени качества.

* * *

According to modern market relations in the country's economy, business leaders faced a difficult task of identifying the results of marketing activities and the effectiveness of implementing measures to ensure a competitive level of product quality. Available tools, including accounting, do not fully meet the identified information needs, which sets the problem in its general form and emphasizes its relevance to important scientific and practical tasks. After analyzing and evaluating recent researches and publications that initiated the solution of this problem and on which we rely, a lot of previously unsettled parts of the general problem have been identified, the special urgency among which is the issue raised with the role of accounting and economic provision of costs and cost calculation in the system of managing the provision of a competitive level of product quality and its task, to which this article is devoted. The purpose of the article is the proof of the fact that cost accounting and costing calculation in the system of management of ensuring a competitive level of product quality play a decisive role. The role of cost accounting and costing in the management system for ensuring a competitive level of product quality is determined by solving the following issues: control over decreasing of expenses of enterprises from the process of production and sale of finished products with a secured competitive level of quality; complete and reliable calculation of the cost of certain types of products for the use of cost data in the management system of marketing activities and pricing as a basis for the design of a complex of prices; determination and evaluation of the results of production and sales activities of enterprises and their divisions with a view to material and moral incentives for ensuring a competitive level of quality. Accounting and economic provision of costs and costing calculate a decisive role in the management system for ensuring a competitive level of product quality. Among the prospects of research in this area particularly substantial different issues related to the definition of costs as ensuring a competitive level of product quality and their classification.

Ключові слова: бухгалтерський облік, витрати, готова продукція, забезпечення, калькулювання, конкурентоспроможний рівень, роль, система управління, собівартість, технічні параметри, ціль й якісні характеристики

Ключевые слова: готовая продукция, калькулирование, качественные характеристики, конкурентоспособный уровень, обеспечение, расходы, роль, себестоимость, система регулирования, технические параметры, учёт, цель

Keywords: Accounting, Production Association, spending, finished products, providing, calculation, competitive level, industrial enterprise, a role, management system, cost price, technical parameters, function, goal, qualitative characteristics

ВСТУП

За сучасних ринкових відносин у економіці України перед керівниками (главами) промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань галузі машинобудування постало непросте завдання спрямоване на визначення результатів маркетингової діяльності науково-виробничих об'єднань і підприємств промисловості, економічної ефективності (якості) від здійснення заходів, пов'язаних із забезпеченням конкурентоспроможного рівня якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції тощо. Наявні ж інструментарії (механізми), у тому числі і підсистема (функція) обліково-економічного забезпечення, не повною мірою задовольняють означені інформаційні потреби, що встановлює проблему у загальному вигляді та підкреслює її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями, ін.

Провівши поглиблений комплексний аналіз, оцінку останніх досліджень і публікацій [1-13] та інших, у яких започатковано розв'язання зазначеної проблематики і на які ми спираємося, визначено безліч невирішених раніше частин загальної проблеми, особливою актуальністю серед яких виділяється питання пов'язане із роллю обліково-економічного забезпечення витрат та калькулювання собівартості у системі менеджменту (керування) забезпечення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів готової продукції та її завдання, котрому й присвячена означена стаття.

МЕТА РОБОТИ

Тому метою статті виступає беззаперечний доказ того факту, що бухгалтерський облік витрат та калькулювання собівартості у системі управління забезпечення конкурентоспроможного рівня технічних величин і якісних характеристик готової продукції відіграють вирішальну роль.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретично-методологічною базою статті виступає діалектичний метод і основні позиції теорії систем менеджменту гарантії конкурентоспроможного рівня технічних параметрів, якісних характеристик продукції, бухгалтерського обліку витрат, калькулювання собівартості продукції. У процесі дослідження використовувалися такі методи, як: *абстрактно-логічний* (для теоретично-методичної систематизації та формулювання висновків); *монографічний* (при наведенні теоретично-методологічних думок, метод концепції менеджменту гарантії конкурентоспроможного рівня технічних параметрів (норм) і якісних характеристик готової продукції, місії обліково-економічного забезпечення (бухгалтерського обліку) витрат та калькулювання собівартості продукції).

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливою обставиною, яка обумовлює необхідність калькулювання на промислових підприємствах і науково-виробничих об'єднаннях галузі машинобудування України собівартості готової продукції із урахуванням її якісних характеристик й технічних параметрів, виступає завдання визначення економічної ефек-

тивності (якості) витрат, пов'язаних із здійсненням заходів із забезпеченням конкурентоспроможного рівня якісних характеристик та технічних параметрів товарів-виробів. Відсутність достовірної обліково-економічної інформації про величину і склад витрат на забезпечення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик та технічних норм (параметрів) готової продукції, а також про собівартість готової продукції із урахуванням її якісних характеристик і технічних параметрів підвищує складність розробки оптимальних планових завдань (питань) із забезпечення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик та технічних норм (параметрів), оцінку відповідності досягнутого конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів встановленим стандартам або технічним умовам, розробку обґрунтованих диференційованих цін на готову продукцію відносно забезпечення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик та технічних параметрів (норм), прогнозування собівартості й визначення рентабельності (ефективності) готової продукції із забезпечення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів.

Недоліки у організації системи обліково-економічного забезпечення призводять до помилок у визначенні економічного ефекту при плануванні комплексу заходів стосовно системи управління якісними характеристиками та технічними параметрами, появи цілого ряду непередбачених витрат у діяльності служб системи управління якісними характеристиками й технічними параметрами (надійністю), узгодженості планів із забезпечення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів робіт та завдань стосовно зменшення собівартості готової продукції і іншим небажаним прорахункам у комерційно-виробничій діяльності промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань галузі машинобудування. У кінцевому рахунку усе вище згадане негативно впливає на використання фінансових, трудових, матеріальних і інформаційних ресурсів промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань. Система бухгалтерського обліку витрат і калькулювання собівартості готової продукції із урахуванням її якісних характеристик та технічних параметрів (норм) повинна сприяти забезпеченню конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів готової продукції, виробленню обґрунтованої оцінки економічної ефективності грошових коштів, витрачених на забезпечення та підвищення конкурентоспроможного ступеня (рівня) якісних характеристик і технічних параметрів товарів-виробів, та виявленню резервів їх скорочення. Калькулювання собівартості готової продукції із урахуванням її якісних характеристик і технічних параметрів (норм) має своєю ціллю забезпечити керівництво підприємства промисловості й науково-виробничого об'єднання інформацією про розміри виробничих витрат на забезпечення та підвищення конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів готової продукції із тим, щоб управлінці могли бачити результати роботи компаній та відслідковувати дані пов'язані із вико-

нанням, перевиконання або ж недовиконанням встановлених маркетингових завдань (цілей) і проведених заходів із розвитку цього головного напрямку економічно результативної маркетингової діяльності продуцентів промислових зразків готової продукції.

Відповідно, роль обліково-економічного забезпечення (бухгалтерського обліку) витрат та калькулювання собівартості у системі менеджменту забезпечення конкурентоспроможного рівня технічних величин і якісних характеристик готової продукції визначається вирішенням наступних питань:

I. Контроль за зменшенням витрат промислових підприємств та науково-виробничих об'єднань галузі машинобудування України із процесу виробництва і реалізації готової продукції із гарантованим (забезпеченим) конкурентоспроможним рівнем якісних характеристик, технічних параметрів.

II. Повного та достовірного калькулювання собівартості окремих видів готової продукції для використання інформаційних даних про собівартість у системі регулювання виробничо-збутовою (маркетинговою) діяльністю і ціноутворенні у якості розрахункової бази при розробленні комплексу цін.

III. Визначення та оцінки результатів виробничо-збутової діяльності (функції) промислових підприємств і науково-виробничих об'єднань галузі машинобудування України та їх внутрішніх структурних підрозділів із метою матеріального й морального стимулювання за асекурацію (забезпечення) конкурентоспроможного рівня якісних характеристик і технічних параметрів.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження надало нам можливість прийти до висновку, що обліково-економічне забезпечення витрат та калькулювання собівартості відіграють визначальну роль у системі менеджменту (керування) забезпечення конкурентоспроможного рівня технічних величин і якісних характеристик готової продукції. Серед перспектив подальших розвідок у даному напрямку розвитку особливою змістовністю відрізняється питання (задача) пов'язане із визначенням витрат на асекурацію конкурентоспроможного рівня технічних величин та якісних характеристик готової продукції й їх класифікацією тощо.

Список використаних джерел

1. Бобрышев А.Н. *Управленческий учёт в условиях кризисных процессов в экономике*. Ставрополь, 2015. 187 с.
2. Газизьянова Ю.Ю. *Учёт и отражение в отчётности биологических активов свиноводства*. Самара, 2016. 160 с.
3. Дейч В.Ю. *Калькулирование себестоимости продукции на предприятиях с замкнутым циклом производства: диссертация ... канд. экон. наук: 08.00.12*. Иркутск, 2016. 159 с.
4. Дёмина И.Д., Меркущенко С.Н. *Теория и практика применения современных методов учёта затрат и калькулирования себестоимости продукции*. Москва, 2015. 109 с.
5. Добродомова Л.А., Белякова Е.А. *Особенности формирования и методические основы исчисления себестоимости основных видов продукции в отраслях АПК*. Оренбург, 2015. 117 с.
6. Жигунова О.А., Ковалёв А.С. *Концептуальные основы учёта непроектных затрат фирмы*. Москва, 2016. 147 с.
7. Зиновьева И.В. *Финансовый механизм управления затратами на предприятиях ракетно-космической про-*

мышленности: формирование и функционирование: диссертация ... кандидата экономических наук: 08.00.10. Самара, 2015. 143 с.

8. Зуева И.А., Гребеник В.В., Иванова Е.В., Жидков А.С. *Развитие систем управленческого учёта в торговой деятельности и их особенности в сфере розничной торговли*. Москва, 2017. 157 с.

9. Латышева А.Ю. *Совершенствование учётно-аналитического обеспечения деятельности вспомогательного производства экономического субъекта: диссертация ... канд. экон. наук: 08.00.12*. Ставрополь, 2017. 200 с.

10. Медведева Л.Н., Юшков Е.С. *Организация учёта и управления в хозяйственных обществах при бюджетных научных и образовательных учреждениях*. Москва, 2015. 439 с.

11. Подобедова Н.В. *Формирование стандартов и регламентов управленческого учёта экономического субъекта: диссертация ... канд. экон. наук: 08.00.12*. Воронеж, 2015. 446 с.

12. Тюленева Т.А. *Формирование системы управленческого учёта на промышленных предприятиях*. Москва, 2016. 146 с.

13. Юрьева Л.В. *Управленческий учёт затрат на промышленных предприятиях в условиях инновационной экономики*. Москва, 2017. 288 с.

References

1. Bobryshev A.N. *Management accounting in the conditions of crisis processes in the economy*. Stavropol, 2015. 187 p. (in Russian).
2. Hazizyanova Yu.Yu. *Accounting and reflection in the reporting of biological assets of pig breeding*. Samara, 2016. 160 p. (in Russian).
3. Deich V.Yu. *Calculation of the cost price of production at the enterprises with the closed production cycle: the dissertation ... Candidate of Economic Sciences: 08.00.12*. Irkutsk, 2016. 159 p. (in Russian).
4. Dyomina I.D., Merkusshenkov S. N. *The theory and practice of applying modern methods of cost accounting and calculating the cost of production*. Moscow, 2015. 109 p. (in Russian).
5. Dobrodomova L.A., Belyakova E.A. *Features of the formation and methodological basis for calculating the cost of the main types of products in the agro-industrial sector*. Orenburh, 2015. 117 p. (in Russian).
6. Zhigunova O.A., Kovalyov A.S. *Conceptual bases of accounting non-production costs of the company*. Moscow, 2016. 147 p. (in Russian).
7. Zinoveva I.V. *The financial mechanism of management of expenses at the enterprises of the rocket and space industry: formation and functioning: the dissertation ... Candidate of Economic Sciences: 08.00.10*. Samara, 2015. 143 p. (in Russian).
8. Zueva I.A., Hrebenik V.V., Ivanova E.V., Zhidkov A. S. *Development of management accounting systems in trading activities and their features in the retail sector*. Moscow, 2017. 157 p. (in Russian).
9. Latysheva A.Yu. *Perfection of registration-analytical maintenance of activity of auxiliary production of the economic subject: the dissertation ... Candidate of Economic Sciences: 08.00.12*. Stavropol, 2017. 200 p. (in Russian).
10. Medvedeva L.N., Yushkov E.S. *Organization of accounting and management in economic societies at budgetary scientific and educational institutions*. Moscow, 2015. 439 p. (in Russian).
11. Podobedova N.V. *Formation of standards and regulations of a management accounting of an economic subject: the dissertation ... Candidate of Economic Sciences: 08.00.12*. Voronezh, 2015. 446 p. (in Russian).
12. Tyuleneva T.A. *Formation of management accounting system at industrial enterprises*. Moscow, 2016. 146 p. (in Russian).
13. Yureva L.V. *Managerial accounting of expenses at industrial enterprises in the conditions of innovative economy*. Moscow, 2017. 288 p. (in Russian).

ГОНЧАРЕНКО

Віталій Валентинович

УДК 347.79

РЕЄСТРАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ СУДЕН У "ЗРУЧНИХ" РЕЄСТРАХ:
ВТРАТИ ДЛЯ УКРАЇНИ

аспірант, Київський
національний торговельно-
економічний університет

REGISTRATION OF UKRAINIAN SHIPS IN "CONVENIENT"
REGISTRIES: LOSSES FOR UKRAINE*HONCHARENKO Vitalii Valentynovych – Postgraduate student, Kyiv National University of Trade and Economics*

У статті розглянуто втрати, які несе Україна у зв'язку з тим, що українські судна реєструються у «зручних» реєстрах. Досліджено податкові втрати, втрати судноплавного комплексу, втрати у регіональному розвитку, іміджеві втрати України. Встановлено, що незважаючи на економічні, соціальні та геополітичні чинники, в Україні ще зберігся потенціал для конкуренції з іншими країнами в аспекті створення умов для реєстрації іноземних судновласників, потрібна лише політична воля. Крім того, для відродження торгового флоту України запропоновано прийняти пакет законів на основі використання досвіду країн, чий прапор вважається «зручним» («відкрити» український реєстр або створити другий – міжнародний), створити максимально рівні умови та податкові канікули для суден під українським прапором тощо.

* * *

В статье рассмотрены потери, которые несет Украина в связи с тем, что украинские суда регистрируются в «удобных» реестрах. Исследованы: налоговые потери, потери судоходного комплекса, потери в региональном развитии, имиджевые потери Украины. Установлено, что, несмотря на экономические, социальные и геополитические факторы, в Украине еще сохранился потенциал для создания приемлемых условий для регистрации иностранных судовладельцев, нужна только политическая воля. Кроме того, для возрождения торгового флота Украины предложено принять пакет законов на основе использования опыта стран, чей флаг считается «удобным» («открыть» украинский реестр или создать второй – международный), создать максимально равные условия и налоговые каникулы для судов под украинским флагом и т.д.

* * *

Introduction. The existence in the world of the practice of using «convenient flags» not only distorts the real picture of international shipping, but also leads to losses for some countries and for the enrichment of others. At the same time, those countries that «trade» with their flag are enriched, in fact, firstly, without fulfilling the conditions of a real connection between them and the courts; secondly, not fulfilling, in relation to international maritime law, any obligations imposed on them by conventions and treaties. Other countries suffer losses.

Purpose. The purpose of the work is to study the losses incurred by Ukraine in connection with the fact that Ukrainian vessels register in «convenient» registers.

Results. Ukraine, in connection with the registration of vessels of domestic shipowners in «convenient» registers and the actual loss of the merchant fleet, continues to bear not only financial but also reputational losses. In addition, the current situation has led to a slowdown in the socio-economic development of individual settlements and the complete degradation of the shipping complex of the country. This was aided by a whole pool of problems. For decades, in Ukraine, the incorrect reform of the maritime industry, which led to the loss of some ports of Ukraine, put the majority of shipbuilding enterprises at the brink of bankruptcy.

Conclusion. It has been established that, despite the economic, social and geopolitical factors, Ukraine still has the potential to create acceptable conditions for registering foreign shipowners, all that is needed is political will. In addition, for the revival of the Ukrainian merchant fleet, it was proposed to adopt a package of laws based on the experience of countries whose flag is considered «convenient» («open» the Ukrainian registry or create a second international one), create the most equal conditions and tax holidays for ships under the Ukrainian flag and etc.

Ключові слова: втрати, прапор судна, «зручний» реєстр, реєстрація суден, морський транспорт, торговий флот

Ключевые слова: потери, флаг судна, «удобный» реестр, регистрация судов, морской транспорт, торговый флот

Keywords: losses, vessel's flag, «convenient» register, vessel registration, sea transport, merchant fleet

ВСТУП

На сьогодні в Україні набирає актуальності дискусія стосовно відродження її торгового флоту. Десятиліття пасивної судноплавної політики привели до того, що Україна вже фактично втратила свій торговий флот, який із плином часу майже повністю перейшов під юрисдикцію тих країн, чий прапор вважається «зручним».

«Зручними» прапорами в міжнародній практиці називають прапори тих країн, які створюють полегшені реєстраційні умови для іноземних суден. «Зруч-

ний» прапор – це національний прапор невеликої країни, під яким ходить судно, зареєстроване в ній, хоча його власником є громадянин іншої країни. Іноді «зручним» прапором вважається сукупність умов, що надаються певними державами власникам суден, готових плавати під їх прапором, та полягають у низьких податкових ставках, низькому рівні обов'язкової мінімальної оплати праці та невеликих реєстраційних зборах, мінімумі формальностей та найкоротшим строком як реєстрації, так й проведення будь-яких операцій по реєстру [4, С. 119-120]. Існування у світі практики використання «зручних» прапорів не

лише спотворює реальну картину міжнародного судноплавства, а й веде до отримання збитків одними країнами та до збагачення інших. При цьому збагачуються ті країни, які «торгують» місцями у «зручних» реєстрах.

МЕТА РОБОТИ полягає у дослідженні втрат, які несе Україна у зв'язку з тим, що українські судна реєструються у «зручних» реєстрах.

РЕЗУЛЬТАТИ

Починаючи наше дослідження слід зазначити, що перебування суден, власниками яких є вітчизняні фізичні та юридичні особи, під юрисдикцією країн «зручного» прапора, завдає шкоди нашій країні, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Основна проблема, яка стоїть перед Україною полягає в тому, що її прапор є незручним. Ці незручності полягають у наступному:

- цілий ряд служб, з якими доводиться контактувати судновласникам, екіпажам суден в українських портах, керуються нормативною базою, відмінною від міжнародного права (яскравий приклад – басейнова санепідстанція – СЕС. Вона має свою нормативну базу, яка дісталася з часів СРСР, і ніяк не підтверджена міжнародним правом);
- українська морська адміністрація є дуже відсталою й бюрократизованою, а найголовніше – мало-професійною;
- зниження престижності роботи моряка, зниження рівня підготовки старшого комскладу, капітанів;
- мовний бар'єр, низький рівень знання англійської мови [3, С. 441];
- високий податковий тягар, який характеризується не лише високим відсотком сплачуваних податків та зборів, а й значною їх кількістю;
- наявність численних законних і підзаконних актів, які часто суперечать один одному;
- відсутність пільг для судновласників;
- можливість необмежених перевірок, що збільшує час простою судна і втрати від наднормативного часу на ці операції тощо.

Вищевказані незручності гарантують Україні втрати, які вона несе у зв'язку з постійним зменшенням тоннажу флоту внаслідок відходу суден у «зручні» реєстри. Серед таких втрат нами були виділені наступні.

Податкові втрати. Домінуючою причиною, яка штовхає судновласників на використання «зручного» реєстру, є економічна вигода, зокрема, скорочення виплат по податках і зборах. За всі роки незалежності центральним обов'язком вітчизняних судновласників, чий судна перебували під прапором України, була сплата акцизу на паливо, плати за спеціальне водокористування, радіочастотний ресурс, ЄСВ, ПДВ і податку на прибуток. В сукупності ці виплати до бюджету поставили бізнес вітчизняних судновласників на межу рентабельності. Саме з цієї причини флот України перейшов під «зручні» прапори інших країн.

Спроби уряду вирішити питання з хронічним дефіцитом бюджету шляхом збільшення податкового навантаження на ті галузі, які характеризувалися стабільністю і великим обігом коштів, призвели до падіння перевезень на річковому транспорті в 10 разів,

скорочення річкового флоту України більш, ніж на половину і загального зменшення дедвейту торгового флоту країни з 6,177 млн. т. у 1993 р. до 384 тис. т. у 2017 р.. При цьому всі податкові та інші пільги, які коли-небудь існували для українських судновласників, були скасовані. Останню пільгу – 20 % знижку на корабельний збір при заході в українські порти для суден під прапором України – було скасовано в 2004 р..

Податкова політика держави щодо торгових суден на сьогоднішній день повністю неконкурентоспроможна. Це стає помітним, якщо проаналізувати вимоги до податкових зборів у інших країнах, чий торговий флот показує позитивну динаміку зростання. Показовим тут буде досвід Туреччини, дедвейт торгового флоту якої в сукупності перевищує 9 млн. т. У 1999 році у Туреччині був створений Турецький міжнародний судноплавний реєстр, у якому стало можливо реєструвати судна на пільгових умовах. Саме в міжнародному реєстрі і опинилася найвагоміша частина турецького флоту – понад 2/3 загального тоннажу. У даному реєстрі існує всього два збори: разовий і щорічний. Разовий реєстраційний збір дорівнює 10 тис. дол. плюс по 1 дол. за кожен нетто-тонну місткості судна. Щорічний тоннажний збір дорівнює 1 дол. за кожен нетто-тонну судна. Схожі умови існують і в інших країнах, які намагаються збільшити свій торговий флот. Прибуток цих країн від українських кораблів, які перебувають під їх прапором, – це втрати українського бюджету, які вже обчислюються сотнями мільйонів доларів. Акцентуємо увагу на тому, що незважаючи на існуючі методики оцінки втрат за двома напрямками: від експлуатаційної діяльності вітчизняних судноплавних компаній у офшорних зонах та від недостатнього використання вітчизняного морського флоту на перевезеннях зовнішньоторговельних вантажів, – на державному рівні жодна з них не використовується.

Слід підкреслити, що втрати бюджету країни становлять не лише податки, сплачені безпосередньо судновласниками – прямі втрати, але й непрямі. Так, держава не отримує надходження від представництв тих шипінгових і сюрвеєрських компаній, які перебували б на території України під час знаходження їх суден під прапором України. Працюючи в Україні як представництво, вони могли б поповнювати казну податком на прибуток і податком на додану вартість, здійснювати ремонт, обслуговувати свої судна на українських корабельнях тощо. Незважаючи на те, що дані втрати бюджету не можуть бути об'єктивно підраховані у зв'язку з наявністю багатьох змінних, не варто їх ігнорувати.

Негативна динаміка судноплавного комплексу, який обслуговує відповідні транспортно-економічні зв'язки. В Україні, у зв'язку з відходом суден до «зручних» реєстрів та скороченням морських вантажо- і пасажиро-перевезень, оновлення об'єктів виробничої інфраструктури, пов'язаної із судноплавством, вже багато років відбувається мінімальними темпами. Наявна ситуація негативно позначається на забезпеченні безперервності виробництва й обігу товарів. Наприклад, тільки за січень-квітень 2018 р. порівняно з аналогічним періодом 2017 р. відбулося падіння вантажообігу більш ніж на 30 %, а обсягів перевезення – майже на 19 %. Така динаміка розвитку торговельних портів

негативно впливає на приріст ефективності виробничого сектора країни. Інфраструктура простоє, відбувається деградація промислових потужностей, що веде до закономірного підсумку – закриття цих потужностей і продажу їх за безцінь. Наприклад, Херсонський суднобудівний завод був визнаний банкрутом у 2016 р., така ж доля спіткала Чорноморський суднобудівний завод у 2018 р.. Миколаївський суднобудівний завод у 2018 р. був виставлений на продаж за борги по заробітній платі. Як свідчить звітність Асоціації суднобудівників України, за останні два роки штат суднобудування скоротився до 10-12 тис. чоловік, або в 4 рази. Виробничі потужності використовуються лише на 8-10 %. Борги по зарплатах і сплаті податків обчислюються десятками мільйонів гривень [1].

Відзначимо, що суднобудування є важливим сектором української економіки, а сам сектор включає дев'ять суднобудівних та 66 судноремонтних заводів, 18 машинобудівних підприємств і 30 науково-дослідних та дослідно-конструкторських установ (включаючи підприємства, розташовані в Криму та на Донбасі). Зауважимо, що підтримка державою суднобудівних підприємств має бути в пріоритеті. Після окремих законодавчих змін, наявність цієї інфраструктури допоможе Україні стати державою прапора для іноземних суден. Одним із елементів, який виникає між державою прапора та судном, яке плаває під ним, є питання технічного забезпечення. У зв'язку з цим, судновласники обирають державами прапора ті держави, які дозволяють заощадити величезні суми на технічному забезпеченні шляхом зменшення операційних витрат на ремонт судна. На жаль (і це підтверджується висновками міжнародних організацій у сфері судноплавства), в цілому така економія досягається не за рахунок здешевлення ремонту, а за рахунок ухилення від нього, оскільки держава прапора здійснює технічний огляд абияк або не здійснює його зовсім. Ми ж пропонуємо ввести преференції (зменшення ціни ремонту, оподаткування, першочерговість ремонту судна тощо), що безпосередньо стосуються технічного обслуговування суден тих судновласників, які вирішать обрати України як країну «зручного» прапора. Тим більше, що для цього існують відповідні технічні можливості.

Вітчизняна практика підтвердила тезу про те, що без вантажопотоку пасажиропотоку немає перспектив розвитку. Відсутність зазначених складових веде до зупинки судноплавного комплексу країни. Вважаємо, що для відродження торгового флоту України, а разом з ним – і судноплавного комплексу – потрібна, в першу чергу, політична воля. Тільки вона допоможе позбутися перешкод (різних обмежень і абортон), які існують сьогодні. Неможна пошмавлювати виробництво заборонами – це не працює. У такому випадку буде закриватися один завод за іншим. Єдиний шлях – повернути в країну флот за рахунок вантажопотоку, забезпечивши тим самим замовленнями судноремонт і стабільний потік фінансів на першому етапі. Це забезпечить сектору рентабельність, конкурентоспроможність, а вантажоперевезенню на річках – спочатку попит на судноремонт річкового флоту, а згодом – будівництво суден, спроектованих конкретно під Дніпро, сектором суднобудування України [7].

Уповільнення регіонального розвитку. Багато регіонів країни тісно чи іншою мірою пов'язані з морським транспортом. Підприємства, що входять до даної галузі, для окремих міст і досі є містоутворюючими. Зменшення вантажопотоку, деградація інфраструктури та флоту, суднобудування призвело до зменшення надходжень до місцевих бюджетів окремих населених пунктів, розташованих уздовж річок – податків за землю, на прибутки, ПДВ, військового збору, ЄСВ для співробітників. Зменшення робочих місць, відтік трудового населення призвели до колапсу розвитку наземної інфраструктури, що, у свою чергу, зробило населені пункти інвестиційно-непривабливими.

Падіння іміджу України. Стан торгового флоту України і судноплавної галузі в цілому негативно позначаються на міжнародному іміджі країни, що веде до маси негативних наслідків, одним із яких є зменшення інвестиційної привабливості України та захисту вітчизняних судновласників.

Незважаючи на те, що по відношенню до України ще використовується словосполучення «морська держава», на практиці воно вже мало чим може бути підтверджено. Слід зазначити, що на нашу думку, статус морської держави залежить не стільки від наявності у країни прямого виходу до Світового океану, скільки від: розвиненого торговельного флоту; наявності належних систем підготовки моряків та кваліфікованих кадрів, систем безпеки судноплавства й технічного нагляду за суднами; виконання державою функцій реєстрації суден і правового забезпечення підняття на суднах державного прапору; наявності державної системи управління водним транспортом та достатньої нормативно-правової бази, яка відповідає міжнародним нормам, що регулюють торговельне мореплавство; ратифікації державою міжнародних конвенцій, присвячених питанням мореплавства, а також їх виконання. Схожої точки зору дотримується Й.В. Вінський [2], В.О. Сергійчик [6] та ін. Ставлення держави до власного торговельного флоту вже призвело до того, що український прапор погано захищає наші судна за кордоном, оскільки роками перебуває в «Чорному списку» Паризького меморандуму серед прапорів найнебезпечніших флотів світу. Не вдалося вибратися йому з цього списку і в 2018 р.. 14 червня 2018 р. комітет країн Паризького меморандуму опублікував свої Білий, Сірий та Чорний списки держав прапорів і перелік Визнаних Класифікаційних товариств, які почали діяти з 01 липня 2018 р.. Україна, разом з іншими 12 країнами увійшла до Чорного списку і зайняла в загальному списку 67 місце. Перебування країни у Чорному списку обумовлює постійні перевірки українських суден, завищення рахунків за наданні послуги або нав'язування непотрібних послуг в іноземних портах тощо.

Небезпечність вітчизняного флоту, в основному, характеризується станом його суден. Відзначимо, що з 1992 р. держава не виділила з бюджету ні копійки на будівництво нових суден. При цьому за нинішнього стану держави домагатися виділення державних коштів на їх будівництво безперспективно. Хоча при цьому всі усвідомлюють: якщо не почати оновлювати судна сьогодні, то через п'ять – десять років від старого флоту нічого не залишиться. Питання – де взяти гроші?

Отримати інвестиції за нинішніх умов нереально. Це по-перше. А по-друге – в Україні немає правової основи для використання заставних схем фінансування будівництва та придбання флоту [5]. А вітчизняні банківські ставки за кредит під заставу суден україн високі і в багато разів перевищують середньосвітові. Єдина «допомога», яку змогла надати держава в якості підтримки українським судновласникам, полягала у введенні на законодавчому рівні поняття «національний перевізник». За початковим задумом вітчизняні судноплавні компанії, які мають такий статус, повинні були отримати певні переваги (в отриманні вантажів тощо), але їх отримання виявилось лише декларативним, і судноплавні компанії зі статусом національного перевізника (наприклад, ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство»), нічого, крім номінальності цього статусу, не отримали.

Таким чином, Україна, у зв'язку з реєстрацією суден вітчизняних судновласників у «зручних» реєстрах та фактичною втратою торговельного флоту, продовжує нести не лише фінансові, а й репутаційні втрати. Крім того, наявна ситуація призвела до уповільнення соціально-економічного розвитку окремих населених пунктів і повної деградації судноплавного комплексу країни. Цьому сприяв цілий пул проблем. Десятиліттями в Україні здійснювалася неправильна реформа морської галузі, яка призвела до збитковості окремих портів України, поставила на межу банкрутства більшість суднобудівних підприємств. На сьогоднішній день усе, що пов'язано із судноплаванням в нашій країні, характеризується нестримною корупцією, важким митним та податковим кліматом і загальним валютним контролем, відсутністю належних правових гарантій, спрямованих на захист прав та інтересів суб'єктів господарювання. Усе це посилюється складною економічною, політичною та військовою ситуацією в країні. Внаслідок геополітичних подій, «переходу» Криму до складу Російської Федерації та проведення на території країни з 30 квітня 2018 р. Операції об'єднаних сил, а з 14 квітня 2014 р. по 30 квітня 2018 р. – Антитерористичної операції, значна кількість судновласників залишила український судноплавний ринок.

Тим не менш, незважаючи на економічні, соціальні та геополітичні чинники, в Україні ще зберігся потенціал для конкуренції з іншими країнами в аспекті створення умов для реєстрації іноземних судновласників, потрібна лише політична воля. Для відродження торгового флоту України необхідно продумати й реалізувати на практиці не лише стратегію повернення вітчизняного флоту під прапор України, а й залучення під нього суден, власниками яких є громадяни інших країн. Для цього необхідно прийняти пакет законів на основі використання досвіду країн, чий прапор вважається «зручним» («відкрити» український реєстр або створити другий – міжнародний), створити максимально рівні умови та податкові канікули для

суден під українським прапором. Крім того, необхідно прийняти ряд рішень у податковій політиці, що стосуються судноплавного комплексу і морської галузі в цілому. Наприклад, корисним буде використання досвіду Туреччини щодо введення пільгового оподаткування: скасування ПДВ для судноремонту та суднобудування, податку на землю, податку на прибуток та ЄСВ, мит при імпорті сучасного обладнання. Ми дотримуємося думки, що перебування суден під українським прапором має бути не менш комфортним, ніж в інших «зручних» реєстрах.

Список використаних джерел

1. Асоціація суднобудівників України "Укрсудпром". URL: <http://www.ukrsudo.kiev.ua>
2. Винский И. Дело чести Минтранссвязи. Судостроение, 2008. № 4-5. С. 9-12.
3. Макогон Ю.В. Состояние и возможности развития торгового флота Украины в зоне Черноморского экономического сотрудничества. Проблемы и перспективы развития сотрудничества между странами Юго-Восточной Европы в рамках Черноморского экономического сотрудничества и ГУАМ, 2011. С. 440-453.
4. Никитюк М.В. Правові підстави та процедури реєстрації суден на території України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2009. 253 с.
5. Перстнева Н. Является ли Украина морской державой? URL: https://zn.ua/ECONOMICS/yavlyaetsya_li_ukraina_morskoy_derzhavoy.html
6. Сергийчик В.О. Административно-правові засади виконання Україною обов'язків держави прапора щодо контролю технічного стану морських суден: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2010. 215 с.
7. Скичко Ю. Вернуть судоходство на реки Украины. URL: https://cfts.org.ua/blogs/vernut_sudokhodstvo_na_reki_ukrainy_195

References

1. Association of Shipbuilders of Ukraine "Ukrsudprom". URL: <http://www.ukrsudo.kiev.ua> (in Ukraine).
2. Vinsky I. A matter of honor of the Ministry of Transport and Communications. Shipping, 2008. № 4-5. pp. 9-12. (in Russian).
3. Makogon Yu.V. Status and opportunities for the development of the Ukrainian merchant fleet in the Black Sea Economic Cooperation zone. Problems and prospects for the development of cooperation between the countries of South-Eastern Europe in the framework of the Black Sea Economic Cooperation and GUAM, 2011. pp. 440-453. (in Russian).
4. Nikityuk M. V Legal bases and procedures for registration of vessels in Ukraine: diss. ... cand. lawyer sciences: 12.00.07. Odesa, 2009. 253 p. (in Ukraine).
5. Perstneva N. Is Ukraine a sea power? URL: https://zn.ua/ECONOMICS/yavlyaetsya_li_ukraina_morskoy_derzhavoy.html (in Russian).
6. Sergiychik V.O. Administrative and Legal Principles of Ukraine's Compliance with the Obligations of the Flag State for the Control of the Technical Condition of Sea-going Vessels: diss. ... cand. lawyer sciences: 12.00.07. Odesa, 2010. 215 p. (in Ukraine).
7. Skichko Y. Return navigation on the rivers of Ukraine. URL: https://cfts.org.ua/blogs/vernut_sudokhodstvo_na_reki_ukrainy_195 (in Russian).

ГАНАС

Любов Миколаївна
liubov.m.hanas@lpnu.uaк.е.н., асистент,
Національний університет
"Львівська політехніка"

УДК 330.658.1

ДОРОШ

Олег Ігорович

к.е.н., доцент,
Національний
університет "Львівська
політехніка"СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «STARTUP» ЯК
ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ, ТИПОЛОГІЯ

НОДЖАК

Любов Степанівна

к.е.н., доцент, Національний
університет "Львівська
політехніка"ESSENCE OF THE CONCEPT OF "STARTUP"
AS AN ECONOMIC CATEGORY, TYPOLOGY

ПЛИШ

Ірина Віталіївна

студент, Національний
університет "Львівська
політехніка"*HANAS Liubov Mykolaivna – Candidate of Economic Sciences, assistant, National University "Lviv Polytechnic"**DOROSH Oleh Ihorovich – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, National University "Lviv Polytechnic"**NODZHAK Liubov Stepanivna – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, National University "Lviv Polytechnic"**PLISH Iryna Vitaliivna – Student, National University "Lviv Polytechnic"*

Статтю присвячено виокремленню сутності поняття "startup", а також формуванню типології стартапів за низкою типологічних ознак. У статті ґрунтовно досліджено сутність поняття "startup" та виокремлено чіткі його відмінності від суміжних категорій (бізнес-план, підприємництво в цілому, підприємництво малого бізнесу, соціальне підприємництво). На основі проведеного аналізування сутності, запропоновано трактування економічної категорії "startup", виокремлено типи стартапів та систематизовано їх за відповідними типологічними ознаками. Також в статті подано коротку характеристику кожного типу стартапів.

* * *

Статья посвящена выделению сущности понятия "startup", а также формированию типологии стартапов по ряду типологических признаков. В статье основательно исследована сущность понятия "startup" и выделены четкие его отличия от других категорий (бизнес-план, предпринимательство в целом, предпринимательство малого бизнеса, социальное предпринимательство). На основе проведенного анализа сущности, предложена трактовка экономической категории "startup". Выделены типы стартапов и систематизированы по соответствующим типологическим признакам. Также в статье представлена краткая характеристика каждого типа стартапов.

* * *

Introduction. At the present stage startup-business is developing rapidly. Ukraine ranks 35th position among 150 countries in terms of start-ups' development according to the STARTUP RANKING. At the theoretical and practical level applying the economic category "startup" is at the stage of implementation. However, the interpretation of the essence of the concept "startup" is ambiguous, which requires a further thorough study.

Purpose. The main purpose of the article is studying the essence of the concept "startup", distinguishing the differences of this concept from the synonymous terms, as well as the formation of its typology.

Results. In the article on the basis of scientific literature the essence of the concept "startup" is analyzed. Successful startup is not just a brilliant idea - it is the creation of a temporary organization, the process of realization and implementing a business idea in practice. It is also a startup team that believes in the usefulness of its product and is able to take risks and doesn't stop at the way of achievement of the goal, despite the problems.

The developed typology is based on such typological signs: the character of the product and market, the level of knowledge intensity, the sphere of activity, the key customers, the connection with existing companies, the needs for which the startups are targeted, and the degree of the product novelty. There is also a typology that G. Nachum proposes that is based on three types of needs, such as: the needs of individuals, business needs and technical needs. It has been explored that the startup has common and distinctive features with small businesses, and is closely related to social entrepreneurship.

Conclusions. Ukraine has significant potential in the development of innovation projects, as young people are keen to realize their ideas and so far, the majority sees much more prospects for business development abroad and create innovative products in foreign markets. It is necessary to find a solution of the problems that lead to the outflow of business capital, since the creation of new business projects will significantly improve the domestic economy.

Ключові слова: Бізнес-план, "startup", типологія, підприємництво, малий бізнес, підприємництво малого бізнесу, соціальне підприємництво

Ключевые слова: Бизнес-план, "startup", типология, предпринимательство, малый бизнес, предпринимательство малого бизнеса, социальное предпринимательство

Keywords: business plan, "startup", typology, entrepreneurship, small business, small business, social entrepreneurship

ВСТУП

На сьогоднішній день startup-бізнес розвивається стрімко. Україна посідає 35 позицію серед 150 країн світу щодо розвитку стартапів за версією рейтингу стартап сервісу STARTUP RANKING. Застосування, при означенні способів започаткування бізнесу, економічної категорії «startup» знаходиться на стадії імплементації. Проте, трактування сутності поняття «startup» є неоднозначним, що вимагає ґрунтовного дослідження. Тому, зважаючи на вищезазначене, дослідження стартапів є доволі актуальною темою на сьогодні. Даний вид створення бізнесу може бути успішним за короткі часові проміжки та позитивно впливати на економіку країни.

Ґрунтовне дослідження особливостей реалізації startup-проектів представлені у працях зарубіжних фахівців. Різні аспекти менеджменту стартапів висвітлено в роботах Б. Купера, Б. Фелда, В. Харниша, Д. Маллінса, Дж. Мур, Е. Маурія, Е. Ріса, К. Гильбо, Н. Пателя, О. Остервальдер, П. Власковіч, С. Бланка, та інших. Вітчизні науковці також активно досліджують особливості startup-бізнесу. Серед науковців, що досліджували економічний зміст стартапів є: В. Поморова, Д. Пікуль, С. Крикавський, С. Чазова, М. Кравченко, М. Мацевич, Н. Мальчика, О. Барабаш, О. Збанацький, О. Івашова, О. Корнуха О. Кузьміна та ін..

У тлумачному словнику термін «startup» трактують, як процес реалізації за короткі терміни і, як правило, при обмежених ресурсах, що характеризується принциповою новизною [17]. Означення даного поняття давали чимало науковців і трактування сутності у них дещо відрізнялися. Умовно їх можна поділити на дві основні групи, що дозволить визначити об'єктивність трактування, сформулювати узагальнене твердження.

Перша група авторів (А. Євсейчев, І. Пеєр, М.І. Дячук, О. В. Попко та М. В. Мальчик) описують startup, як процес розроблення «проривної» технології; процес реалізації ідеї, перетворення її на успішний бізнес за короткі терміни та при обмежених ресурсах [6, 8, 9, 13].

Друга група авторів (Е. Ріс, С. Бланк і Б. Дорф, П. Грехем, Л. Рейнер, Д. Пономарьов, В.С. Пікуль, Р.С. Белзецький та Р.Г. Казаков, Є.В. Чазов) визначають startup, як новостворену компанію, організацію чи тимчасову структуру, яка розрахована на швидке зростання, призначена для розроблення нового продукту або послуги в умовах крайньої невизначеності та займається пошуком прибуткової відновлювальної і масштабованої бізнес-моделі [2, 3, 4, 7, 14, 15, 16].

МЕТА РОБОТИ

Головною метою статті є дослідження сутності поняття «startup», виокремлення відмінностей даного поняття від синонімічних, а також формування типології.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною і методологічною основою статті є дослідження вітчизняних та іноземних науковців в сфері розвитку стартапів, визначення сутності даного поняття, та виокремлення типів стартапів. При написанні статті використано такі методи: діалектичного

аналізу, логічного узагальнення, порівняння, групування, експертний метод тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

Поняття «startup» вперше використали двоє студентів з США Хьюлетт і Паккард в 1939 р., коли саме так назвали свою першу фірму, яка з часом досягла світових масштабів. Дослівно в перекладі з англійської «start-up» – запускати.

Під застосуванням поняття «startup», переважно, розуміємо створення чогось нового, реалізацію бізнес-ідеї, яка спрямована на отримання прибутку за максимально короткі терміни. Це хороша можливість для тих, хто має нову ідею, яка принесе користь суспільству, проте, втілення її у бізнес проект є дуже ризикованим.

Для дослідження сутності поняття «startup», необхідно порівняти його зі схожими організаційними структурами. До прикладу, Н.І. Ситник порівнював із підприємництвом малого бізнесу. Автор визначив, що у них є спільні риси, наприклад, і startup і підприємництво малого бізнесу є невеликими і створюються «новачками» у даній сфері, положення на ринку несійке, а також обидві структури працюють в умовах високого ризику та потребують зовнішніх інвестицій. Також зазначає, що існують відмінні риси такі, як розміри, сфера діяльності, масштаб діяльності, інфраструктура, механізми інвестування. Startup-команда складається з 2-10 осіб. Команда малого бізнесу є більшою та нараховує близько 50 осіб [12].

Автор Є.В. Чазов, який також займався дослідженням даного питання, виділяє, що у створенні startup-проекту більшою мірою займаються молоді люди, тобто потенційні носії нових ідей. Також він виділяє те, що startup-проекти не мають власного капіталу, вони потребують залучення зовнішніх інвестицій. У процесі створення вони постійно змінюються, при чому можуть зачіпати саму суть проекту, що призводить до суперечок. Ще одною відмінністю, яку виділяє Є.В. Чазов є наявність високих ризиків, адже startup розуміє під собою новітню технологію, інновацію, яка може не виправдати очікувань розробника [7].

Н.І. Ситник зазначає, що малі підприємства не обов'язково орієнтовані на створення інноваційної продукції й можуть стати успішними, копіюючи вже відомі бізнес-моделі, тоді як startup-проекти відрізняються тим, що виникають задля реалізації нових ідей у вигляді інноваційного продукту [12].

Наступна ознака, за якою автор розрізняє ці дві організаційні структури, це те, що успішні малі підприємства можуть існувати роками майже у незмінному вигляді, а успішні startup-проекти мають короткий термін життя. Продаж startup-у великій компанії, чи його поглинання зазвичай є показником успішності startup-у, тоді як для малого бізнесу такий розвиток подій є небажаним. Ці організаційні форми відрізняються і за масштабом діяльності. Малі підприємства діють локально, і їх вплив на ринок досить обмежений, тоді як успішні стартапи прагнуть вийти на міжнародний рівень.

Автор М.В. Руда у своєму дослідженні зазначає,

що термін «startup» тісно пов'язаний із поняттям «соціальне підприємництво». Тобто, startup, який створений із соціальною метою і має назву «соціально відповідальний startup». Вона зазначає, що у вітчизняному середовищі соціальне підприємництво не є поширеним предметом дослідження і частіше розглядається у Інтернет-виданнях, але створити в Україні соціально відповідальний startup, який в перспективі може стати глобальною компанією, цілком реально.

Однак, за словами автора, розвивати нові проекти в Україні складно. Українські стартапери не настільки захоплені власною ідеєю, як за кордоном. Отже, М.В. Руда робить висновок, що дослідження особливостей розвитку та діяльності соціально відповідальних startup-ів в Україні є актуальними на сьогоднішній день [10]. Порівняння понять за критеріями представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Відмінності поняття «startup» від споріднених економічних категорій [структуровано авторами]

Критерії порівняння	Startup	Бізнес-план	Підприємництво малого бізнесу	Підприємництво	Соціальне підприємництво
Спосіб створення та масштаб діяльності	Створюється, як новий	Новий або оновлений проект	Новий проект (може бути вже існуючий вид діяльності)	Принципово новий тип господарювання	Інноваційна суспільна діяльність
Положення на ринку	Нестійке	Лише прогнозоване	Нестійке	Може бути стійке і нестійке (залежно від виду діяльності)	Нестійке
Рівень ризику та невизначеності	Високий	Високий	Високий	Високий	Високий
Залучені команди при створенні	Команда 2-10 осіб	Залучення необхідної кількості спеціалістів	Команда не більше 50 осіб	Вільний найм необхідної кількості працівників	Вільний найм необхідної кількості працівників

На основі проведеного аналізу сутності поняття «startup» можна сформулювати узагальнене трактування. Отже, «startup» – це тимчасова новостворена організація, яка спрямована на отримання прибутків у короткі терміни, а також на успішну реалізацію певної новаторської ідеї, яка згодом стає повноцінною компанією, продається, або стає підрозділом іншої компанії. Світова практика створення стартапів демонструє те, що більшість прогресуючих проектів купляють відомі компанії. Така тенденція найбільше проявляється в сфері ІТ-технологій.

Засновник компанії 5X і ментор зі стартапів Г. Начум запропонував класифікацію стартапів. Вона заснована на трьох типах потреб, таких як: потреби окремих осіб (має цінність для людини); бізнес-потреби (має цінність для організації) і технічні потреби (має цінність з огляду на функціонування певної технічної системи чи її структурного елемента).

Як зазначає Г. Начум, продукт стартапу може бути орієнтований на клієнтів-фізичних осіб (B2C) або на клієнтів – юридичних осіб (B2B). Для вибору конструктивних характеристик продукту, його позиціонування та просування на ринку необхідно чітко визначити цільову групу клієнтів ще на початку розроблення стартапу [1].

Хоча технічні потреби задовільняють потреби людини чи бізнесу, автор виокремлює їх в окрему категорію, тому що вони суттєво відрізняються від потреб окремих осіб та бізнес-потреб за своїми характеристиками. Продукти, що задовільняють потреби людини та бізнесу, як правило, ґрунтуються на вже відомих технічних рішеннях, і їх успішність визначається тим, наскільки точно ідентифікована потреба і наскільки

добре новий продукт здатен задовольнити цю потребу. На відміну від потреб перших двох груп, задоволення технічних потреб вимагає технічно проривних рішень. Розглядаючи рішення, варто зазначити, що є дві основні категорії: технічний прорив та рішення, яке потребує твердої інженерії, але не є основним технічним проривом [1].

Аналіз показує, що startup-проекти різняться між собою за певними ознаками, тому існує багато їх видів. Типологія дозволяє краще зрозуміти особливості різних типів стартапів, оцінити їх комерційний потенціал, і в майбутньому зробити більш обґрунтований вибір стратегії розвитку. Тому чіткий поділ стартапів на окремі типи є важливим для тих, хто хоче починати діяльність у тій, чи іншій сфері. Розглянемо деякі з них за поділом згідно структурованих типологічних ознак (рис. 1).

Першою і основною є ознака за характером продукту і ринку збуту. Виділяють такі типи:

1. «Startup-и-клони» (вітчизняні розробки, які повторюються успішні світові проекти);

2. «Темні конячки» (створення та запуск абсолютно нових проектів, які є одночасно і найбільш ризиковими і потенційно прибутковими);

3. «Загарбники ринку» (вихід на вже існуючий ринок нового продукту, який захоплює новий сегмент ринку, а також витісняє своїх конкурентів) [5].

Отже, за зв'язком з існуючими компаніями бувають незалежні стартапи – створюються і розробляються проекти поза межами існуючих компаній та філійовані – створюються працівниками великих компаній.

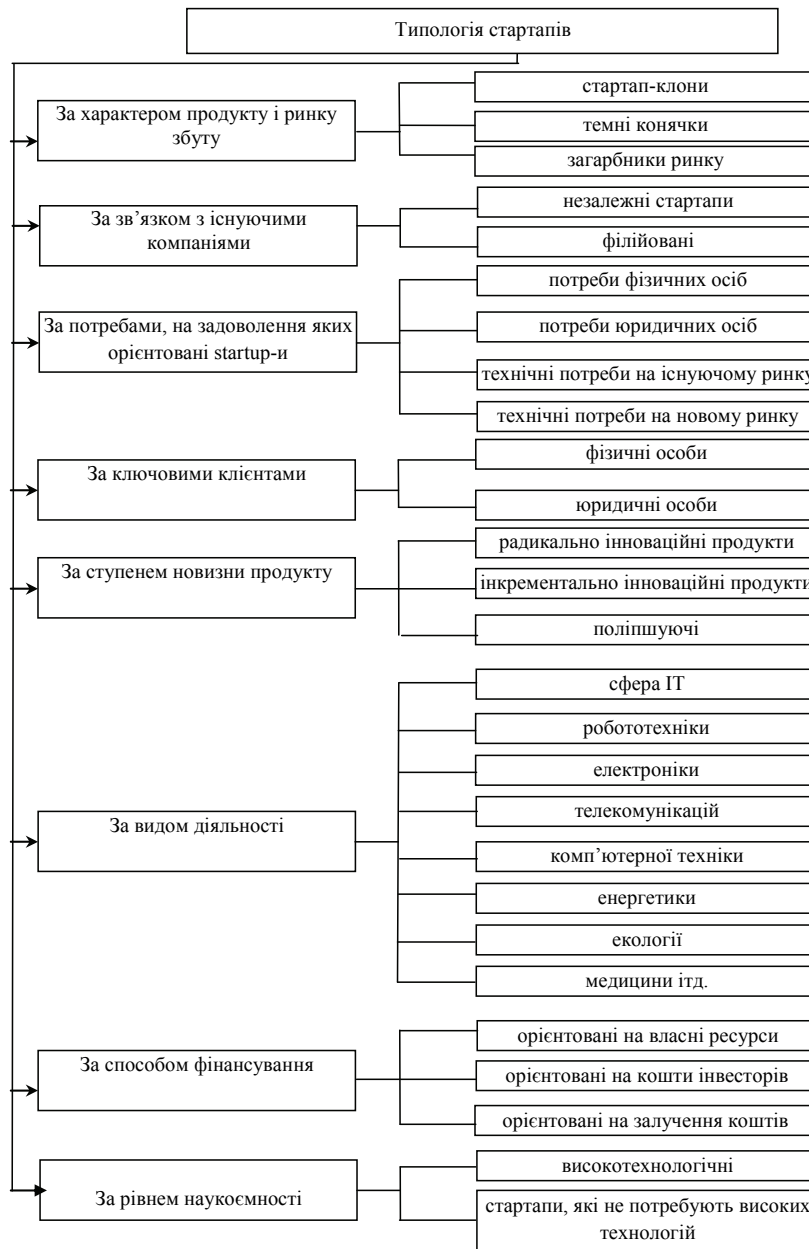

Рис. 1. Узагальнена типологія стартапів

[структуровано авторами на основі аналізу літературних джерел [1, 5, 11, 12]]

За потребами, на задоволення яких орієнтовані стартапи існують для: потреб фізичних осіб, тобто звичайних людей; потреб юридичних осіб, тобто організацій, суб'єктів права, які здатні від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав і нести обов'язки; технічних потреб на існуючому ринку та на новому ринку.

За ключовими клієнтами. Клієнтами можуть бути фізичні та юридичні особи. За ступенем новизни продукту є радикально інноваційні продукти, тобто нові продукти чи технології, розроблені організацією, які повністю витісняють продукти і технології, що в даній галузі існували раніше; інкрементально інноваційні продукти – існуючі продукти, якісніші або за вартісними характеристиками були помітно поліпшені за рахунок використання більш ефективних компонентів і матеріалів, часткової зміни однієї або ряду технічних підсистем; поліпшуючі – стартапи, які фор-

муються, як нові для модифікування існуючої продукції.

За видом діяльності: існує багато сфер, в яких реалізуються проекти startup. Це сфера ІТ, робототехніки, електроніки, телекомунікацій, комп'ютерної техніки, енергетики, екології, медицини тощо. Найбільш поширеною класифікацією є за видом діяльності. Зазвичай більшість стартапів реалізуються в ІТ-сфері, проте, вони також можуть відноситись до будь-якої іншої області ринку. І, як вже було зазначено раніше, сферою діяльності стартапів зазвичай є в сфері ІТ чи високих технологій, тоді як для малого бізнесу більш характерними є сфера послуг, дистрибуції чи виробництво [12].

За способом фінансування є стартапи, які орієнтовані на власні ресурси, тобто без зовнішнього фінансування; орієнтовані на кошти інвесторів, які також поділяються на лізинг, тобто передача майна у користування лізинг одержувачу на певний період, фінан-

сові кредити та залучення інвестицій; орієнтовні на залучення коштів, тобто кошти, отримані на зворотній основі від фізичних чи юридичних осіб.

Наступна ознака, яку слід відмітити – за рівнем наукоємності: високотехнологічні (перетворення наукових досліджень у бізнес, який є і прибутковим і найбільш капіталомістким одночасно); стартапи, які не потребують високих технологій [5].

На жаль, на даному етапі в Україні є багато перешкод, які не дозволяють успішно функціонувати як startup-проектам, так і підприємництву малого бізнесу. Такими бар'єрами, в першу чергу, є податкова система та недосконале законодавство. Але перспективи все-таки є. Однією із переваг є низька конкуренція в деяких сферах бізнесу, навіть у IT-сфері, яка займає значну частку бізнес-середовища. Тому шлях для реалізації власних проєктів, відкритий для кожного.

Startup-сферу та бізнес середовище необхідно розвивати в Україні, адже саме вони стимулюють науково-технічний прогрес, сприяють впровадження новітніх технологій.

ВИСНОВКИ

У статті, на основі наукової літератури, проаналізовано сутність поняття «startup». Успішний startup – це не просто геніальна ідея, – це створення тимчасової організації, процес реалізації бізнес-ідеї, втілення її у життя. Команда стартаперів, яка вірить у корисність свого продукту, здатна ризикувати та не зупинятися на шляху до досягнення мети, незважаючи на проблеми.

Україна має значний потенціал у розвитку інноваційних проєктів, адже молодь прагне реалізовувати свої ідеї та поки що більшість бачить значно більше перспектив розвитку бізнесу за кордоном і створюють інноваційну продукцію на іноземних ринках. Необхідно знайти вирішення проблем, через які відбувається відплив бізнес-капіталу, бо створення нових бізнес-проектів значно покращить вітчизняну економіку.

Список використаних джерел

1. How To Identify The 4 Types of Startups. URL: <https://readwrite.com>
2. Graham P. Startupe quals growth. URL: <http://www.paulgraham.com/growth.html>
3. Rainer L., Malinauskaite L., Marinova I. The vital role of business processes for a business model: the case of a startup company. *Problems and Perspectives in Management*. 2014. Vol. 12. № 4. pp. 213-220.
4. Бланк С., Dorf B. Стартап: настольная книга основателя М.: Альпина Паблишер, 2013. 616 с.
5. Гладка Л.І., Колеснік Є.О. Українські стартапи: сучасний стан розвитку інноваційного підприємництва. "Молодий вчений". 2017. № 4 (44). С. 647-651
6. Евсейчев А.И. Основы стартап менеджмента. URL: <http://www.tstu.ru/book/elib3/mm/2014/Evseychev/>
7. Чазов Є.В. Стартап як нова форма ведення бізнесу. Наукові праці НУХТ. К.: НУХТ, 2013. № 52. С. 122-128.
8. Дячук І.М. Перспективи розвитку стартап компаній в Україні. URL: <https://www.businesslaw.org.ua>
9. Пеер І. Стартап. URL: <http://spark.kpi.ua/node/1102>
10. Руда М.В., Лагода О.Б. Соціально відповідальні стартапи: сутність, світові тенденції та проблеми розвитку в Україні. Електронне наукове фахове видання "Економіка та суспільство". 2017. Випуск 9. С. 613-620
11. Менеджмент стартапів. URL: [\[ip32.github.io/Blog/s09/startup_management.html\]\(https://ip32.github.io/Blog/s09/startup_management.html\)](https://kpi-fict-

</div>
<div data-bbox=)

12. Ситник Н.І. Концептуальні основи стартапів: їх основи та типологія. *Бізнес інформ.* № 8. 2016. С. 64-68.

13. Полко О.В., Мальчик М.В. Сучасна парадигма стартапів у бізнесі. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2014. № 811. Логістика. С. 275-279.

14. Пікуль В.С. Що таке стартап? URL: https://3222.ua/article/scho_take_startap.htm

15. Пономарев Д. Как применить подход ЛИН к деятельности стартап-компаний. URL: <http://leanvector.ru/stati/77-start-up-na-principah-lean>

16. Стартап: що це таке? URL: <http://itstatti.in.ua/zarobitok-v-interneti/161-startap-shcho-tse-take.html>

17. Тлумачний словник. URL: <https://www.slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BF>

References

1. How To Identify The 4 Types of Startups. URL: <https://readwrite.com>
2. Graham P. Startupe quals growth. URL: <http://www.paulgraham.com/growth.html>
3. Rainer L., Malinauskaite L., Marinova I. The vital role of business processes for a business model: the case of a startup company. *Problems and Perspectives in Management*. 2014. Vol. 12. № 4. pp. 213-220.
4. Blank S., Dorf B. *Startup: The founder's desk book*/ Moscow: Alpina Publishers, 2013. 616 p. (in Russian).
5. Hladka L.I., Koliesnik Ye.O. Ukrainian startups: the current state of development of innovative entrepreneurship. "The Young Scientist". 2017. № 4 (44). pp. 647-651 (in Ukrainian)
6. Evseychev A.I. *Basics of the Startup Management*. URL: <http://www.tstu.ru/book/elib3/mm/2014/Evseychev/> (in Russian).
7. Chazov E.V. *Startup as a new form of business. Scientific works of NUKHT*. Kyiv: NUKHT, 2013. № 52. pp. 122-128. (in Ukrainian)
8. Diachuk I.M. Prospects for the company's startup development in Ukraine. URL: <https://www.businesslaw.org.ua> (in Ukrainian)
9. Peier I. *Startup*. URL: <http://spark.kpi.ua/node/1102> (in Ukrainian)
10. Ruda M.V., Lahoda O.B. Socially responsible startups: essence, world trends and development problems in Ukraine. *Electronic scientific special edition "Economics and Society"*. 2017. Issue 9. pp. 613-620 (in Ukrainian)
11. *Management of startups*. URL: https://kpi-fict-ip32.github.io/Blog/s09/startup_management.html (in Ukrainian)
12. Sytnyk N.I. Conceptual foundations of startups: their foundations and typology. *Business Inform.* № 8. 2016. pp. 64-68. (in Ukrainian)
13. Popko O.V., Malchuk M.V. Modern paradigm of startups in business. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*. 2014. № 811: Logistics. pp. 275-279. (in Ukrainian)
14. Pikul V.S. What is a startup? URL: https://3222.ua/article/scho_take_startap.htm (in Ukrainian)
15. Ponomarev D. How to apply the approach of LIN to the activities of the startup company. URL: <http://leanvector.ru/stati/77-start-up-na-principah-lean> (in Russian).
16. *Startup: What is it?* URL: <http://itstatti.in.ua/zarobitok-v-interneti/161-startap-shcho-tse-take.html> (in Ukrainian)
17. Interpretative dictionary. URL: <https://www.slovnyk.ua/index.php?swrd=%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%BF> (in Ukrainian)

ГУРІНА

Ганна Сергіївна
gurina_gs@ukr.net

УДК 654

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВІАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ ТА СТРАТЕГІЯ
ЙОГО РОЗВИТКУ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИк.е.н., доцент,
Національний авіаційний
університетEXPORT POTENTIAL OF THE AVIATION COMPLEX AND STRATEGY OF ITS
DEVELOPMENT IN THE MODERN TERMS OF THE WORLD ECONOMY

GURINA Ganna Serhiivna – PhD in Economics, Associate Professor, National aviation university, Kyiv, Ukraine

Стаття присвячена дослідженню та аспектам формування стратегії експортного потенціалу вітчизняного авіаційного комплексу у контексті особливостей повного циклу виробництва авіаційної техніки та складових, які відображають загальний потенціал авіаційного комплексу України. А також обґрунтовано сучасні умови реалізації європейського інтеграційного вектору зовнішньоекономічної політики України. Економічне становище вимагає нових підходів та цілісної стратегічної програми якісного удосконалення як товарної, так і географічної структури експорту, а також державних заходів його підтримки і стимулювання. Тому актуальним завданням залишається визначення основних напрямків та конкретних перспективних заходів у сфері сприяння ефективній реалізації експортного потенціалу авіаційного комплексу України.

* * *

Introduction. Under the conditions of globalization, export support is one of the directions of modern economic policy of foreign countries. In order to increase national competitiveness, economically developed and developing countries have significantly intensified the intensity and scope of state assistance to exports. For Ukraine, this issue is particularly relevant in view of its high level of foreign trade openness and in the context of the implementation of the Association Agreement with the EU.

Purpose. The aerospace industry is one of the priority directions of development of the modern Ukrainian economy, therefore state support of the industry is needed. It should be noted that state support of the branch is insufficient, the branch needs strategic non-state investments. The latest news about the restoration of aviation equipment for the needs of the army eloquently shows the significant potential of the aircraft repair industry as a component of the aviation complex of Ukraine. Aircraft industry is one of the most profitable involved in international economic relations, and at the same time, the most capital intensive branches of mechanical engineering, as well as the budget-generating function of the aviation industry as a whole.

Results. Infrastructure, technological equipment, management methods at serial aircraft manufacturing plants do not meet current market requirements. Therefore, in order to further develop the aviation potential, a strategy for the production of aviation engineering should be developed taking into account the state of the external market, available scientific and technical, production and financial potential in Ukraine.

Conclusion. The analysis shows the inadequate effectiveness of state regulation and protectionism in the aviation industry, since this market has such features as instability, low competitiveness. The requirements of integration into the world economic space dictate the need to ensure the unity of the technical basis and technology used in the air transport market. Most Ukrainian airlines need time and direct investment to meet the requirements of European norms and standards. This goal can be achieved by attracting finance to the Ukrainian economy, expanding production, including increasing the share of high-tech exports, liberalizing international trade, as well as reforming regulatory policy in accordance with world practice, including the corresponding technical standards that will be reflected in the competitiveness of the Ukrainian products in the international market.

Ключові слова: потенціал, стратегія, авіаційний комплекс, світова економіка

Keywords: potential, strategy, aviation complex, world economy

ВСТУП

За умов глобалізації підтримка експорту є одним із напрямів сучасної економічної політики зарубіжних країн. З метою підвищення національної конкурентоспроможності економічно розвинені країни та ті, що розвиваються суттєво активізували інтенсивність і масштаби державного сприяння експорту. Для України дана проблематика особливо актуальна з огляду на її високий рівень зовнішньоторговельної відкритості та у контексті імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Основними факторами, що обумовили неефективний розвиток експорту України є: низька частка в експорті продукції з високою доданою вартістю; корупційна складова на всіх рівнях управління; відсутність ефективних механізмів державної підтримки експортоорієнтованих підприємств; відсутність інформаційних джерел стосовно роз'яснень ве-

дення бізнесу за кордоном; недосконала нормативно-правова база відносно функціонування експортоорієнтованих підприємств; нерозвиненість інститутів захисту прав інтелектуальної власності; наявність обмежень на валютному ринку; невідповідність якості продукції європейським стандартам; відставання в технологічному забезпеченні виробництва тощо. Таким чином, нинішня стратегія України в сфері експорту, може завдати шкоди економіці державі та суттєво понизити експортний потенціал галузей економіки.

Серед галузей українського машинобудування, які володіють найбільшим потенціалом до розвитку безперечним є авіабудування. Ефективне функціонування даної галузі забезпечує ряд конкурентних переваг для економіки країни, серед яких можна виокремити наступні: а) значні надходження до бюджету, б) провідні позиції на міжнародній арені, в) робочі місця

для висококваліфікованих кадрів, г) співпраця з економічно розвиненими країнами. Оскільки світове господарство піддається жорсткій конкуренції провідних лідерів за ринки збуту та лідерство у галузях, тому доцільно проаналізувати діяльність даних лідерів у галузі авіабудування та визначити конкурентні можливості вітчизняних підприємств. Україна належить до небагатьох країн світу, що володіють повним циклом (макротехнологією) створення авіаційної техніки, і займає провідне місце на світовому ринку, що не раз доведено як в цивільній, так і в військовій авіації. За рівнем розвитку літакобудування країна належить до найбільш розвинутих держав. Таку промисловість мають п'ять-шість держав, які застосовують новітні технології у повному циклі виробництва авіаційної техніки. Україна на сьогодні може пишатися деякими моделями літаків типу Ан, які успішно конкурують зі світовими зразками. Але наша авіаційна техніка має певні конкурентні переваги у порівнянні із закордонними аналогами.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Авіаційна промисловість є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної української економіки, тому необхідна державна підтримка галузі. Варто зазначити, що державна підтримка галузі недостатня, галузь потребує стратегічних недержавних інвестицій. Останні новини про відновлення авіаційної техніки для потреб армії красномовно свідчать про значний потенціал авіаремонтної галузі, як складової авіаційного комплексу України. Літакобудування є однією з найбільш прибуткових, задіяних в міжнародних економічних відносинах, і, в той же час, найбільш капіталомісних галузей машинобудування, а також можна говорити про бюджетоутворюючу функцію авіаційної галузі загалом.

Загальний потенціал авіапідприємства – це домінантна сукупність внутрішніх можливостей та зовнішніх економічних чинників та ресурсів, які створюють передумови для сталого розвитку та забезпечують місію, стратегічні і тактичні цілі підприємства в сфері авіаційної діяльності. Українське авіабудування дійсно є стратегічно важливим для розвитку національної економіки. Потенціал галузі складають не лише авіаційні заводи та авіакомпанії, а й наявність кваліфікованих кадрів та розвиненої наукової бази. Також слід зазначити, що не останню роль в нарощуванні потенціалу авіапідприємств відіграють певні зрушення і зміни в законодавстві та впровадженні програм розвитку цілої галузі. Максимально ефективного використання та поєднання науки і виробництва – мета, яка допоможе налагодити співпрацю у галузі, вийти на міжнародні ринки з конкурентоспроможною продукцією. Під потенціалом слід розуміти і налагоджену співпрацю з партнерами з закордонними партнерами. На сучасному етапі перезавантаження та розвитку авіаційної галузі є питання відмови від традиційного партнерства в створенні літаків сімейства Ан, але це не має зашкодити подальшому пошуку партнерів в інших країнах, оскільки самостійний вихід на нові ринки має певний набір складностей і ризиків. Без сумнівів, це тимчасова ситуація невизначеності, яка зміниться під впливом позитивних зрушень на по-

літичний та економічний арені.

За експертними оцінками, розвиток нових проєктів і вихід української техніки на міжнародні ринки стануть комерційно вигідними лише після початку серійного виробництва відповідних літаків. А отже, на даному етапі одним із можливих шляхів вирішення цього завдання є державне фінансування програм і держзамовлення на нову техніку (наприклад, для озброєння української армії).

Специфіка асортименту продукції українських авіазаводів, що історично склалася, виявляється в тому, що профільною продукцією для українських підприємств залишаються транспортні, а також пасажирські літаки для регіональних і середніх магістральних ліній. Це дозволяє українським виробникам розійтися по різних ринкових нішах з найбільшими світовими виробниками літаків. Однак, саме ніша магістральних пасажирських лайнерів звичайно вважається найприбутковішою. Основними причинами уповільнення темпів розвитку вітчизняного авіаційного комплексу є скорочення технологічних розробок та інтелектуальних ресурсів, а також відсутність активної міжнародної співпраці. Відбувається погіршення вікової структури кадрового потенціалу галузі, що загрожує її перспективам. Шляхи реалізації потенціалу авіаційного транспорту полягають у зміцненні матеріально-технічної бази вітчизняних підприємств, впровадженні нових форм надання послуг по перевезенню пасажирів, розбудові нових терміналів на базі окремих аеропортів. Тим більше, що на цей час впроваджується програма по об'єднанню всіх аеропортів по Україні, що є цільовою Програмою розвитку аеропортів до 2023 р.. До найважливіших завдань авіації належать також посилення безпеки перевезень, лібералізація умов виконання міжнародних авіаційних польотів між Україною та ЄС.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інфраструктура, технологічне обладнання, методи управління на серійних літакобудівних заводах не відповідають сучасним ринковим вимогам. Виходячи з цього, для подальшого розвитку авіаційного потенціалу слід формувати стратегію виробництва авіатехніки з урахуванням стану зовнішнього ринку, наявного в Україні науково-технічного, виробничого і фінансового потенціалу. Суб'єктам підприємницької діяльності треба вжити певних заходів відносно оновлення основних фондів, фінансування наукових досліджень, співробітництва із закордонними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, стимулювання інвестицій.

Вітчизняні підприємства, хоча і не є досить ефективними та продуктивними за сучасними стандартами, проте, можуть стати початківцями у розвитку не лише інвестиційної привабливості галузі, а й науково-дослідницького потенціалу країни, міжнародних зв'язків, грантів тощо. Авіаційний потенціал України за умови його ефективного використання та розвитку здатний забезпечити державі стійкі позиції серед провідних авіаційних держав світу. Україна буде мати лідерські позиції авіаційної промисловості не тільки на внутрішньому, а і на світовому ринку та зможе конкурувати з країнами-лідерами у цій сфері у світовому масштабі.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз засвідчує недостатню ефективність державного регулювання та протекціонізму авіаційній галузі, оскільки цьому ринку притаманні такі риси як нестабільність, низька конкурентоспроможність. Розроблений проект «Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021» є кроком по реформуванню сфери зовнішньоекономічної діяльності України та адаптаційного періоду для багатьох галузей економіки. Проте, цей документ потребує відповідного доопрацювання. У сучасних умовах важливим є інтегрування України у світову економіку як рівноправного партнера, що можливо лише за умови кардинального поліпшення структури зовнішньоекономічної діяльності. Як наслідок, на сьогодні український авіаційний ринок ще не повною мірою готовий до роботи в умовах «відкритого неба», а адаптовані до європейських стандартів нормативно-правові акти не враховують стан ринку авіаційних послуг в Україні та потреби національних компаній. З метою удосконалення механізмів державного регулювання стосовно сертифікації, страхування, державного контролю та нагляду за безпекою цивільної авіації підготовлено низку проектів регуляторних актів, які сприятимуть підвищенню технічного стану повітряних суден, аеродромів та аеропортів, рівня обслуговування користувачів суб'єктами наземних служб в аеропортах, розвитку авіаційного сполучення в Україні та підвищенню привабливості ринку авіаційних перевезень. Все це є невід'єм-

ними складовими експортного потенціалу галузі, а їх розгляд має носити комплексний характер та сприяти розвитку по всіх напрямках співпраці. Вимоги інтеграції у світовий економічний простір диктують необхідність забезпечення єдності технічної бази та технологій, що застосовуються на ринку авіаперевезень. Більшості українських авіапідприємств необхідний час та прямі інвестиції для виконання вимог відповідності європейським нормам і стандартам. Ця мета може бути досягнута шляхом залучення фінансів в економіку України, розширення виробництва, в тому числі збільшення частки високотехнологічного експорту, лібералізації міжнародної торгівлі, а також реформування регуляторної політики відповідно до світової практики, в тому числі, відповідних технічних стандартів, які відобразяться на конкурентоспроможності української продукції на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon/4592.html>
2. Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/>

References

1. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon/4592.html> (in Ukrainian).
2. National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/> (in Ukrainian).

ДРОБЯЗКО

Світлана Ігорівна
drobyazko.s.i@gmail.com

УДК 368.212:629.33

ОЦІНЮВАННЯ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ СТРАХУВАННЯ ПІД
ВПЛИВОМ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗк.е.н., доцент, професор
кафедри, Відкритий
міжнародний університет
розвитку людини "Україна"ASSESSMENT OF THE INSURANCE MARKET DEVELOPMENT AS A
DETERMINANT OF ECONOMIC SECURITY OF INSURANCE SECTOR
ENTERPRISES UNDER THE INFLUENCE OF EXTERNAL AND INTERNAL
THREATS**DROBYAZKO Svitlana Ihorivna** – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the department, Open International University of Human Development "Ukraine"

The study of the basic approaches to assessing the level of economic security of enterprises enables to state that each of the methods we have reviewed has certain limitations in the use, and therefore does not allow to fully and precisely determine the existing situation. Indicator and resource-functional approaches to assessing the economic security level have become the most widespread. In this case, assessing the economic security is reduced to the assessment of the quality of enterprises by comparing the value of the indicators calculated for a certain given time with the values of previous moments or critical ones. However, it should be noted that there is currently no single unified approach to defining the limits of economic security indicators. The level of effectiveness of each particular mathematical method (model) is determined by the extent to which the totality of observed phenomena meets the criteria of completeness, compactness, consistency and explicitness. At the same time, this totality is reflected in correlations, which are processed by certain hypotheses. The qualitative analysis of the economic security state of enterprises precedes the quantitative one and consists in the classification of all possible threats to activities, factors that determine them, forecasting possible negative consequences of the implementation of these threats, determining ways to reduce their level.

For a more complete description of the economic security state of enterprises, the quantitative analysis is also required. The results of the quantitative assessment will allow comparing levels of economic security in time and space, analyzing the trend of their changes, quantifying the impact of various factors on the level of economic security and the causal link between the determinants and the level of economic security. However, one needs an appropriate tool in order to assess the level of economic security.

The SWOT analysis of the conditions for the insurance market development made it possible to identify the advantages, opportunities, disadvantages and threats of the market development, which will further influence the use of strengths, prevent the existing problems and develop alternative scenarios for its development. The factors of strengths and weaknesses for SWOT analysis have been selected from the dispersion of the specific impact factors of the method of paired comparison on the basis of the multidimensional scale.

* * *

У статті досліджено розвиток страхового ринку як детермінанти економічної безпеки підприємств сфери страхування під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз на основі ситуаційного аналізу – SWOT-аналізу. Метою статті є визначення внутрішніх та зовнішніх загроз умов розвитку страхового ринку в Україні з метою забезпечення економічної безпеки підприємств страхового сектору. Дослідження основних підходів до оцінки рівня економічної безпеки підприємств дозволяє стверджувати, що кожна із розглянутих нами методик має певні обмеження у використанні, а тому не дає можливості повно і точно визначити існуюче становище. Найбільшого поширення набули індикаторний та ресурсно-функціональний підходи до оцінки рівня економічної безпеки.

При цьому, оцінювання економічної безпеки зводиться до оцінки якості діяльності підприємств на основі порівняння значення показників, досягнутих до деякого фіксованого моменту часу зі значеннями попередніх моментів або критичних. Однак необхідно зазначити, що нині відсутній єдиний уніфікований підхід до визначення граничних значень індикаторів економічної безпеки. Рівень ефективності кожного конкретного математичного методу (моделі) визначається тим, наскільки сукупність спостережених явищ, зафіксованої у взаємозв'язках з операціоналізуючими їх відношення гіпотезами, відповідає критеріям повноти, компактності, несуперечливості та експліцитності. Якісний аналіз стану економічної безпеки підприємств передують кількісному і полягає в класифікації всіх можливих загроз діяльності, чинників, що їх зумовлюють, прогнозуванні можливих негативних наслідків реалізації цих загроз, визначенні шляхів зниження їх рівня.

Доведено, що фактори у матриці SWOT-аналізу, обов'язково перевіряють на наявність ефекту синергії (взаємного впливу), внаслідок чого вони можуть бути посилені або послаблені. Проаналізовані недоліки та переваги застосованої методики. Визначені аспекти сильних та слабких сторін умов розвитку страхового ринку як детермінанти економічної безпеки підприємств.

Keywords: economic security, SWOT analysis, development, insurance market, matrix modeling**Ключові слова:** економічна безпека, SWOT-аналіз, розвиток, страховий ринок, матричне моделювання

INTRODUCTION

Diagnosing the state of economic security is a difficult task. This is due to a number of unresolved issues of a theoretical and conceptual nature, such as ambiguous understanding of the concept of "economic security", the

development of a unified, scientific classification of threats to economic security at the microlevel, the development of clear and complete algorithms for the creation and operation of an economic security system, the basis of which should be the methodology of level assessment, scientific principles and a well-worked mechanism for

managing the state of economic security.

In order to characterize the state of economic security, it is necessary to carry out qualitative and quantitative analysis of it. Timely measures depend on this in order to confront threats and dangers aimed at maintaining the stable functioning of enterprises, ensuring protection of the interests of owners.

THE PURPOSE of the PAPER is to determine the internal and external threats to the conditions of the insurance market development in Ukraine in order to ensure the economic security of the insurance sector enterprises.

RESEARCH METHODS

The methodological and informational basis of the study is professional papers, materials of periodicals, and Internet resources. The situational analysis, namely the *SWOT* analysis has been used.

RESULTS

One of the research tools of economic security is the *SWOT*-analysis [1-3]: *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*. The theory and practice have accumulated experience of its application not only to the insurance market, but also to other financial markets. In particular, P.A. Balasanov, using the *SWOT* analysis technology to assess the macro and microenvironment of financial intermediaries in the Ukrainian stock market, formed a coherent picture of its micro and macroenvironment [5-7]. This gives a chance to form a common platform for an effective analysis of financial companies, helping to timely identify threats in order to prevent a crisis, and knowledge of the financial position provides opportunities for the efficient use of their resources.

The *SWOT* matrix makes it possible to draw conclusions about the potential of organization forms of insurance activity and to justify recommendations for strategies for ensuring their development by combining different combinations of strengths and weaknesses, opportunities and threats [8-10]. The process of *SWOT* analysis of organization forms of insurance activity is conducted in such a sequence. Initially, strengths (comparable with market opportunities) and weaknesses (directions for overcoming them) of the organization form are identified, as well as identifying potential threats (development of measures for their neutralization) and opportunities (identifying competitive advantages and forming strategic priorities). The result of the *SWOT* analysis is the correlation matrix of strengths and weaknesses, opportunities and threats of the organization form of insurance activities.

The use of marketing methods in today's market conditions is a key to consolidating their own competitive positions in the insurance market, and today the comprehensive study of existing innovative marketing management methods remains relevant. The study will be able to variously assess marketing activities and formulate more precise and qualitative recommendations for its adjustment.

The *SWOT* analysis of the conditions for the insurance market development enabled to identify the advantages, opportunities, disadvantages and threats of the market development, which will further influence the use of strengths, prevent the existing problems and develop alternative scenarios for its development. The factors of strengths and weaknesses for *SWOT* analysis have been

selected from the dispersion of the specific impact factors of the method of paired comparison on the basis of the multidimensional scale.

The strengths of the insurance market, according to the results of the preliminary analysis, have been determined: financial stability and reliability; wide range of services provided; high level of service; servicing different population groups; informing the population about the activity of the insurance market; increase of insurance premiums; development of new programs; branches and representative offices in other cities; flexible pricing.

The weaknesses of the insurance market of Ukraine are as follows: increase of insurance payments; weak promotion program of services; lack of marketing research; insignificant coverage of the territory; non-operational response to market changes.

The factors that are defined as opportunities of the insurance market are: work with legal entities; cooperation with foreign insurance companies; borrowing the experience of foreign colleagues; charitable work; large number of insured persons; flexible system of discounts and privileges; desire of the population to be protected.

The factors that threaten the insurance market in relation to its development are as follows: admission of foreign insurance companies to the Ukrainian insurance market; general economic crisis; loss of foreign investors; weak legislative regulation; increase in prices for services; lowering the solvency of the population; high tariffs.

The results of *SWOT* analysis of the conditions for the insurance market development are given in Table 1.

The factors that make up the *SWOT* matrix are necessarily checked for the presence of a synergy effect (mutual influence), which can be strengthened or weakened.

The next stage of the analysis is the establishment of links between "strengths" and "weaknesses", "threats" and "opportunities" that can later be used to formulate strategies for the insurance market development. Consideration of only pair factors significantly simplifies the implementation of the method in practice, but somewhat reduces its effectiveness. In addition, factors may be independent (not having a pair factor), which is also sufficiently widespread.

The issue of returning bad debts has become today particularly relevant in the security of insurance business. An important feature in determining the problem of debt is the delay in payment term. Therefore, the study proposes a classification of credit debt by methods of working with them, according to the term of delay. The content of work with problem debts is aimed at non-conflict relations between institutions with debtors and other entities, taking into account the interests of all parties of debt relations. The basis for repaying debts is the rapid release of institutions from the burden of bad debts through active negotiations, compromise solutions, transfer or sale of debts to other entities. The complex nature of the proposals aimed at preserving the interests of the insurance industry in the procedure for the recovery of bad debts will not enable to break the relations between the institution and its clients and will provide better repayment of debts through the application of various methods of work with debt. The accent is transferred from the debtor to the debt, and the result is achieved through the joint work of the debtor and the institution.

Table 1

The *SWOT* matrix of the conditions for the insurance market development as a determinant of economic security of enterprises [author's development]

Opportunities	Threats
desire of the population to be protected; large number of insured persons; cooperation with foreign insurance companies; borrowing the experience of foreign colleagues; work with legal entities; flexible system of discounts and privileges; use the risk reinsurance scheme; extensive network of insurance companies; expansion of the insurer's insurance field depending on the level of financial, economic and organizational support of the activity; provision of insurance services to insurers depending on their level of solvency.	high tariffs; general economic crisis; lowering the solvency of the population; weak legislative regulation; loss of foreign investors; increase in prices for services; monopolization of individual segments of the insurance market; use of schemes of insurance fraud; violation of the terms of insurance contracts for the calculation and payment of insurance indemnity.
Strengths	Weaknesses
flexible pricing; public awareness about the activity of the insurance market; wide range of services provided; increase of insurance premiums; servicing different population groups; development of new programs; available opportunities for capitalization of activities in the financial market; high level of standardization of insurance services.	opacity of the insurer's cash flows for the insured; the main purpose of the insurer's activity is to receive profits; selective approach to insurance of potential risks; lack of marketing research; small coverage of the territory; non-operational response to market changes; increase of insurance payments; weak promotion program of services.

CONCLUSIONS

It is necessary to determine not only factors, namely threats and opportunities, but also to assess them from the standpoint of the importance and level of influence on the insurance market development. The selection of the most influential factors of the environment (opportunities and threats) can be made using the J. Wilson matrix, which shows the correlation between the probability of intensification and the power of influence of the factor.

Despite the obvious advantages, the given method has significant limitations that need to be taken into account in its practical application: "opportunities" can become "threats" and vice versa; the analysis is based on the use of information, which is usually obtained expertly, hence it has significant errors and certain subjectivity; during the analysis, only those factors are selected that are directly related to the insurance market and are essential etc.

References

1. Cavelti M.D., Mauer V. *Power and security in the information age: Investigating the role of the state in cyberspace*. Routledge. 2016. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=XQrPCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+economic+security+of+the+state&ots=mhB1AHTBuY&sig=PII2J74U_MxB-ZBovw4ZY8k1wAU&redir_esc=y#v=onepage&q=economic%20security%20of%20the%20state&f=false
2. Chen H. *The institutional transition of China's township and village enterprises: market liberalization, contractual form innovation and privatization*. Routledge. 2017. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/9781315211305>
3. Collins A. *Contemporary security studies*. Oxford university press. 2016. URL: <https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=-n7CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+economic+security+of+the+state&ots=berRBvryWQ&>

[sig=wm0gmI9xYkL4s_fKuNyzVbq7LR4&redir_esc=y#v=onepage&q=economic%20security%20of%20the%20state&f=false](https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=-n7CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+economic+security+of+the+state&ots=berRBvryWQ&sig=wm0gmI9xYkL4s_fKuNyzVbq7LR4&redir_esc=y#v=onepage&q=economic%20security%20of%20the%20state&f=false)

4. Geng Y., Fujita T., Park H.S., Chiu A.S., Huisingh D. *Recent progress on innovative eco-industrial development*. *Journal of Cleaner Production*. 2016. № 114. pp 1-10. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652615012731>

5. Hilorme T. *Human capital assets as a specific intangible asset of the enterprise*. *University Economic Bulletin*. 2016. № 29 (1). pp. 73-80. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=461536>

6. Jan S.R., Shah S.T.U., Johar Z.U., Shah Y., Khan F. *An Innovative Approach to Investigate Various Software Testing Techniques and Strategies*. *International Journal of Scientific Research in Science, Engineering and Technology (IJSRSET)*. 2016. URL: https://www.researchgate.net/profile/Fazlullah_Khan2/publication/303280520_An_Innovative_Approach_to_Investigate_Various_Software_Testing_Techniques_and_Strategies/links/576e56e008ae842225a849ca.pdf

7. Kirchner E., Sperling J. *EU security governance*. 2018. URL: <https://www.manchesterhive.com/view/9781526130945/9781526130945.xml>

8. Lazaridis G. *Security, insecurity and migration in Europe*. Routledge. 2016. URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=kLfeCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+economic+security+of+the+state&ots=mgbWfS1LdW&sig=jGe2pSwCAnTrhiDblr6b3LSqHiM&redir_esc=y#v=onepage&q=economic%20security%20of%20the%20state&f=false

9. Lee C. *The Asian turbulence: a case study in economic security*. In *Asia-Europe Cooperation After the 1997-1998 Asian Turbulence*. Routledge. 2017. pp. 33-54. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/e/9781351753999/chapter/s/10.4324%2F9781315192079-2>

10. Nakashydz L., Gil'orme T. *Energy security assessment when introducing renewable energy technologies*. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2015. № 4/8 (76). pp. 54-59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2015_4%288%29_10

БАШКІН

Ігор Едуардович

igorekbashkin01@gmail.com

УДК 657.633.5

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ВИТРАТ НА ЗБУТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

студент, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
старший аудитор, ТОВ АФ
"ПрайсвотерхаусКуперс (Аудит)"

INTERNAL CONTROL OF SALES COSTS ON ENTERPRISES

BASHKIN Ihor Eduardovych – Student, Kyiv National University after Taras Shevchenko, Senior auditor, LLC AF "PricewaterhouseCoopers (Audit)"

У статті досліджено особливості проведення внутрішнього контролю витрат на збут. Визначено джерела інформації для внутрішнього контролю витрат на збут. Розглянуто завдання та процес формування системи внутрішнього контролю на підприємстві. Досліджено методи і процедури проведення контролю витрат на збут. Запропоновано заходи стосовно вдосконалення внутрішнього контролю. Результати маркетингової діяльності залежать від своєчасності отримання та обробки інформації про зміни, правильного її сприйняття та можливості критичної оцінки виробничої діяльності підприємства.

* * *

В статье исследованы особенности проведения внутреннего контроля затрат на сбыт. Определены источники информации для внутреннего контроля затрат на сбыт. Рассмотрены задачи и процесс формирования системы внутреннего контроля на предприятии. Исследованы методы и процедуры проведения контроля выплат работникам. Предложены меры по совершенствованию внутреннего контроля. Результаты маркетинговой деятельности зависят от своевременности получения и обработки информации об изменениях, правильного её восприятия и возможности критической оценки производственной деятельности предприятия.

* * *

A prerequisite for effective development of any enterprise is operation of the internal control system. It was determined that the main goal of the internal control of sales activities is the implementation of a set of measures to ensure effective control of sales at the level of the management system of the enterprise, using the accounting data on sales operations. The necessity of increasing of the internal control is driven by the need to minimize sales risks on enterprises. The peculiarities of conducting of the internal control of sales costs were investigated. The model of the internal control is based on organizational structure of the enterprise with allocation objects, subjects and control parameters. The sources of information for internal control of sales costs were defined. The tasks and process of formation of the internal control system at the enterprise were considered. The methods and procedures of conducting control of sales costs were investigated. Measures of improvement of the internal control were proposed. The sales activity of the enterprise should be oriented towards: receiving business profit in the current period, as well as providing guarantees for its receipt in the future; the long-term market stability of the organization, the competitiveness of its products; creating a positive image of the organization on the market. The results of marketing activities depend on the timeliness of receiving and processing information about changes, its correct perception and the possibility of critical assessment of production activity of the enterprise. The availability of such information will reveal internal reserves and opportunities for their mobilization to improve the system of sales, financial results of operations and ensure the stable activity of the enterprise.

Ключові слова: витрати на збут, внутрішній контроль, організація контролю, методи контролю, процедури контролю

Ключевые слова: затраты на сбыт, внутренний контроль, организация контроля, методы контроля, процедуры контроля

Keywords: sales costs, internal control, organization of control, methods of control, procedures of control

ВСТУП

Сучасні тенденції розвитку економічних відносин на підприємствах України зумовлюють потребу надання управлінської інформації задля підвищення ефективності діяльності та удосконаленні методів управління. Використання маркетингового підходу до управління діяльністю підприємства, у тому числі збутом, стає просто необхідним, доцільно постійно та систематично проводити повну комплексну оцінку ефективності управління системою збуту підприємства. У загальному вигляді проблема розвитку системи внутрішнього контролю на рівні суб'єкта господарювання полягає у визначенні комплексного, системного підходу і пов'язаних з ним методичних рішень, які створять практичні умови для її впровадження та функціонування.

На сьогоднішній день при висвітленні питань внутрішнього контролю витрат на збут, необхідно враховувати досвід, накопичений вітчизняною наукою та практикою. Вагомий внесок зробили такі вітчизняні вчені-економісти, як М.Т. Білуха, К.В. Безверхий [2], А.М. Герасимович, Н.І. Дорош [6], Л.В. Нападовська, В.С. Рудницький, Н.М. Гудзенко [4], В.В. Сопко, Л.К. Сук, Ю.В. Подмешальська [9], В.М. Кміть [7], М.Г. Чумаченко, В.О. Шевчук [10] та інші. Віддаючи належне результатам наукових напрацювань, слід зазначити, що окремі організаційні та методичні питання контролю витрат на збут залишаються дискусійними та потребують подальших наукових досліджень.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні концептуальних напрямків внутрішнього контролю збуту продукції та розробки методики його здійснення на під-

приємствах.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ході дослідження застосовувались методи аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, прийоми узагальнення та групування та інші методи наукового пізнання економічних та управлінських процесів.

РЕЗУЛЬТАТИ

Контроль завершує процес управління збутовою політикою підприємства і спрямований на підвищення ефективності збутової діяльності, зміцнення взаємовідносин з покупцями, підвищення результативності роботи збутового персоналу.

Контроль – це процес визначення, оцінки та інформування про співвідношення фактичних показників (результатів реалізації планових рішень) і їх планових значень. Основними складовими контролю є:

- 1) констатація дійсних (фактичних) значень параметрів;
- 2) порівняння дійсних значень із плановими;
- 3) визначення величини та причин відхилень (аналіз відхилень);
- 4) визначення заходів для виправлення відхилень;
- 5) формування висновків та звіту.

За визначенням Н.І. Дорош внутрішній контроль – це процес, розроблений з метою досягнення поставлених завдань підприємства; розпочинається з верхівки підприємства – ради директорів та менеджерів, які створюють і зміцнюють структуру і характер здійснюваних контрольних заходів в організації [6, С. 149].

На нашу думку, внутрішній контроль витрат на збут – це процес спостереження та перевірки здійснення господарських операцій, що зумовлюють виникнення витрат на збут направлений на виявлення недоліків та порушень, а також прийняття або коригування управлінських рішень задля усунення та попередження у майбутньому виникнення таких порушень.

Метою контролю витрат на збут є встановлення достовірності первинних даних щодо накопичення та списання витрат діяльності, повноти і своєчасності відображення первинних даних у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку витрат діяльності та його відповідності прийнятій обліковій політиці, достовірності інформації стосовно витрат діяльності, наведеної у звітності господарюючого суб'єкта. Об'єктом внутрішнього контролю витрат на збут є стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з обліку та відображення у фінансовій звітності. Суб'єктами внутрішнього контролю виступають особа або група осіб, які наділені відповідними правами та обов'язками зі здійснення контрольних функцій над об'єктами контролю.

Процес контролю включає визначення його концепції, мети (правильності, регулярності, ефективності чи раціональності дій), об'єктів (методи, результати, показники тощо), контрольованих норм, контролерів (внутрішніх чи зовнішніх), методів, обсягів (повний чи вибірковий), прийнятності допусків та похибок, ідентифікації причин відхилень, способів їх оцінки, формулювання пропозицій тощо.

Документами під час відображення витрат на збут на підприємстві можуть слугувати: накладна, рахунок, розрахунок бухгалтерії тощо. Списання витрат на збут на фінансові результати підприємств оформлюється довідкою бухгалтерії. Аналітичний облік витрат на збут здійснюється за статтями витрат та за економічними елементами. Якщо облік витрат на збут ведеться за центрами витрат, тоді можуть складатися регістри в розрізі структурних підрозділів, пов'язаних із збутом продукції.

Послідовність здійснення контролю витрат на збут у суб'єкта господарювання включає етапи, що зображені на рис. 1.

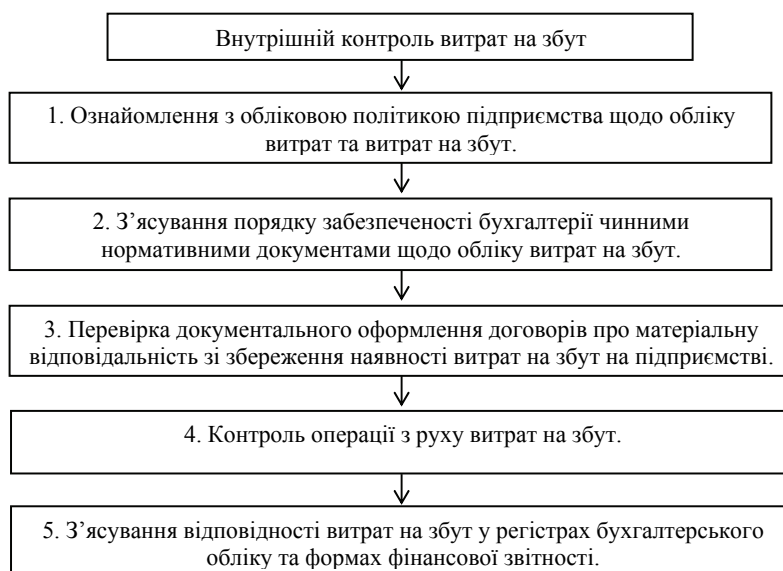

Рис. 1. Послідовність внутрішнього контролю витрат на збут [розроблено автором за даними [5]]

Контролеру необхідно перевірити у документах такі дані, як:

– доцільність здійснених витрат на збут, через перевірку внутрішньої документації, яка затверджена керівництвом і регламентує політику збутових витрат

підприємства;

– правильність зазначених сум у платіжних документах та їх відповідність тим, які відображені у рахунках-фактурах;

– дотримання основних положень з обліку тари на

підприємствах, правильне і своєчасне документальне відображення операцій із заготівлі, надходження та відпуску тари за місцями її зберігання й обґрунтованість витрат на її ремонт;

- правильність включення до витрат нарахованої заробітної плати працівникам, пов'язаним зі збутовою діяльністю;

- дотримання норм витрат на відрядження працівників, зайнятих збутом;

- правильність відображення сплачених штрафів, пені, неустойок;

- обґрунтованість списання витрат на утримання необоротних активів, пов'язаних із збутом, витрат на гарантійний ремонт, гарантійне обслуговування та інших витрат;

- правильність перенесення даних щодо збутових витрат із первинних документів у консолідовану фінансову звітність [8, С. 79-80].

Під час перевірки встановлюється відповідність облікової політики чинному законодавству щодо витрат на збут, а саме чи доцільно використовувати ту чи іншу форму організації обліку, чи вона відповідає умовам роботи господарюючого суб'єкта тощо. Перевіряється чи всі витрати на збут підприємства закріплені за матеріально відповідальними особами. Правильність даних про наявність та рух витрат на збут контролюється порівнянням сум за інвентарною картою із сумами, представленими в описі інвентарних карток.

Перевірці підлягає купівля підприємством різної продукції, товарів, сировини тощо. При цьому контролюються договори купівлі-продажу та фіксація операцій із придбання підприємством, а також відображення в обліку витрат на збут. Далі контролером здійснюється документальна перевірка інформації стосовно витрат на збут, а саме достовірність їх оформлення, фіксації в обліку, законність тощо [3, С. 147].

При контролі збуту фіксуються планові показники обсягу продажу (у натуральному або грошовому виразі), які порівнюються з фактичними показниками збуту. Контроль обсягу збуту в цілому на підприємстві доповнюється аналізом мікропродажу, тобто окремо аналізується збут за сегментами споживачів, територіями, каналами збуту, продуктами – маркетинговими об'єктами, які не забезпечили досягнення запланованих результатів.

У межах контролю збуту аналізується відхилення планових і фактичних показників збуту, а також роль у зменшенні обсягів збуту, яку відіграли окремі фактори, зокрема кількість проданих товарів і ціна:

- Відхилення за рахунок кількості проданих товарів = Ціна факт $\times$ (Кількість факт – Кількість план).

Частка відхилень, яка може бути віднесена на рахунок ціни проданих товарів:

- Відхилення за рахунок ціни проданих товарів = (Ціна факт – Ціна план) $\times$ Кількість факт.

Аналіз відхилень має здійснювати компетентна група фахівців, до складу якої входять керівник відділу маркетингу і менеджери зі збуту.

ВИСНОВКИ

Таким чином, контроль збутових операцій забез-

печує можливість оперативного управління, адаптацію підприємства до зовнішнього середовища та ринків, що активно розвиваються. Результати збутової діяльності залежать від своєчасності отримання й обробки інформації про зміни на товарних ринках, формування правильного сприйняття і можливості критичної оцінки зовнішнього середовища. Наявність такої інформації дозволить виявити внутрішні резерви та можливості їх мобілізації для поліпшення системи збуту в цілому, фінансових результатів операційної діяльності та забезпечення стабільної роботи підприємства.

На нашу думку, у наказі про облікову політику підприємства стосовно витрат, та зокрема витрат на збут, має міститись інформація з визнання та класифікації витрат, графік документообігу та форми внутрішніх документів витрат; робочий план рахунків стосовно витрат, документування витрат, ознаки включення об'єктів до складу витрат на збут, порядок розподілу витрат між різними об'єктами, бюджетування витрат тощо.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом М-ва фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/z0027-00>.
2. Безверхий К.В. Облік і контроль непрямих витрат: управлінський аспект: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ: Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», 2011. 20 с.
3. Бурцев В.В. Внутрішній контроль збутової діяльності підприємств в сучасних умовах господарювання. Менеджмент за кордоном. 2007. № 6. С. 145–151.
4. Гудзенко Н.М. Облік і контроль збуту в операційній діяльності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Київ: Нац. аграр. ун-т., 2006. 25 с.
5. Дерій В.А. Витрати на збут у системі обліку й аналізу невиробничих витрат. Облік і фінанси. 2013. № 4. С. 20–23.
6. Дорош Н.І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві. Вісник Львівської комерційної академії. 2014. Вип. 44. С. 148–152.
7. Кміть В.М. Організація управління накладними витратами підприємствах. Фінанси України. 2014. № 9. С. 73–79.
8. Комарова О.А., Фомина Т.В. Внутрішній контроль збутової діяльності на підприємствах олійножирової галузі. Економіка: реалії часу. 2015. № 5(21). С. 77–82. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html>.
9. Подмешальська Ю.В. Удосконалення оцінки якості внутрішнього контролю на підприємстві // Економічний вісник ЗДІА: збірник наукових праць. 2012. № 2. С. 106–114.
10. Шевчук О.А. Особливості обліку витрат на підприємствах. Міжнародний збірник наукових праць. 2014. №1(13). С. 15–19.

References

1. Regulation (standard) of accounting 16 «Expenses»: approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine of 31.12.1999 № 318. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/z0027-00> (in Ukrainian).
2. Bezverkhyi K.V. Accounting and control of indirect costs: management aspect: abstract of cand. sci. (econ.) dissertation: 08.00.09. Kyiv: State higher educational institution «Vadym Hetman National Economic University», 2011. 20 p. (in Ukrainian).
3. Burtsev V.V. Internal control of sales activity of enter-

prises in modern economic conditions. Management abroad. 2007. № 6. pp. 145-151 (in Ukrainian).

4. Hudzenko N.M. *Accounting and control of sales in the operational activities of agricultural enterprises: abstract of dissertaion... cand. econ. sciences: 08.00.09. Kyiv: National agrarian university, 2006. 25 p. (in Ukrainian).*

5. Derii V.A. *Sales costs in the system of accounting and analysis of non-production costs. Accounting and finance. 2013. № 4. pp. 20-23 (in Ukrainian).*

6. Dorosh N.I. *Internal control and audit in risk management at the enterprise. Bulletin of Lviv Commercial Academy. 2014. Vol. 44. pp. 148-152 (in Ukrainian).*

7. Kmit V.M. *Organization of overhead costs management*

of enterprises. Finance of Ukraine. 2014. № 9. pp. 73-79 (in Ukrainian).

8. Komarova O.A., Fomina T.V. *Internal control of sales activity at oil and fat industry enterprises // Economy: realities of time. 2015. № 5 (21). pp. 77-82. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n5.html> (in Ukrainian).*

9. Podmeshalska Y.V. *Improving the assessment of the quality of internal control at the enterprise // Economic bulletin of the ZSEA: a conference proceedings. 2012. № 2. pp. 106-114 (in Ukrainian).*

10. Shevchuk O.A. *Features of cost accounting at enterprises. International conference proceedings. 2014. № 1 (13). pp. 15-19 (in Ukrainian).*

МАСІНА

Людмила Олександрівна
lydmilamasina@gmail.com

УДК 351.81:338.24

**СИСТЕМА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В
СТРАТЕГІЧНОМУ КОНТРОЛІНГУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ****SYSTEM OF FINANCIAL AND ECONOMIC MONITORING IN THE
STRATEGIC CONTROL OF STATE REGULATION**старший викладач, Одеський
національний університет
імені І.І. Мечникова**MASINA Liudmyla Oleksandrivna** – Senior Lecturer, Odesa National University after I.I. Mechnikov

У статті досліджено теоретико-методичні основи формування системи фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання. Визначені елементи системи фінансово-економічного моніторингу та суб'єкти призначення та проведення моніторингу. Запропоновані основні принципи фінансово-економічного моніторингу. Обґрунтовано використання системного підходу до розробки інструментів фінансово-економічного моніторингу, який уможливує процес виконання своїх обов'язків та завдань суб'єктами по відношенню до об'єктів моніторингу. Запропоновано до складу методичних інструментів відносити адміністративні, організаційно-правові та економічні методи, застосування яких дає можливість виконувати основні завдання, враховуючи при цьому специфічні властивості сегментів системи фінансово-економічного моніторингу. Розроблена система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання. Обґрунтовано, що застосування фінансово-економічного моніторингу в системі стратегічного контролінгу потребує дослідження окремих етапів, які супроводжуються формуванням відповідних завдань, здійсненням дій посадових осіб та отриманням результатів на кожній стадії, враховуючи фактори впливу на процеси у макроекономічному середовищі.

* * *

В статье исследованы теоретико-методические основы формирования системы финансово-экономического мониторинга в стратегическом контроллинге государственного регулирования. Определены элементы системы финансово-экономического мониторинга и субъекты назначения и проведения мониторинга. Предложены основные принципы финансово-экономического мониторинга. Обосновано использование системного подхода в разработке инструментов финансово-экономического мониторинга. Предложено в состав методических инструментов относить административные, организационно-правовые и экономические методы, применение которых дает возможность выполнять основные задачи, учитывая при этом специфические свойства сегментов системы финансово-экономического мониторинга. Разработана система финансово-экономического мониторинга в стратегическом контроллинге государственного регулирования. Обосновано, что применение финансово-экономического мониторинга в системе стратегического контроллинга требует исследования отдельных этапов, которые сопровождаются формированием соответствующих задач, осуществлением действий должностных лиц и получением результатов на каждой стадии, учитывая факторы влияния на процессы в макроекономической среде.

* * *

The article deals with the theoretical and methodological foundations of the formation of a system of financial and economic monitoring in the strategic control of state regulation. The elements of the system of financial and economic monitoring and the subjects of appointment and monitoring are determined. The main principles of financial and economic monitoring are proposed. The use of a systematic approach to the development of financial and economic monitoring tools is grounded, which enables the process of fulfilling their duties and tasks by subjects in relation to monitoring objects. It is proposed to include administrative, organizational, legal and economic methods in the methodological tools, application of which makes it possible to fulfill the main tasks, taking into account the specific features of the segments of the system of financial and economic monitoring. A system of financial and economic monitoring in the system of strategic control requires the study of certain stages, which are accompanied by the formation of the corresponding tasks, the implementation of actions of officials and the receipt of results at each stage, taking into account the factors of influence on processes in the macroeconomic environment.

Construction of the financial and economic monitoring as multipurpose information system confirms the importance of each segment that provides the observation, analysis, monitoring, planning social and economic processes for effective management decisions on appropriate levels of regulation.

The credibility and efficiency of the resulting financial and economic monitoring of information is a key to maintaining a legal framework for state regulation of the macroeconomic environment and an important element of the quality of current and strategic control.

Ключові слова: моніторинг, стратегічний контролінг, національна економіка, державне регулювання, обліково-аналітична система.

Ключевые слова: мониторинг, стратегический контроллинг, национальная экономика, государственное регулирование, учетно-аналитическая система

Keywords: monitoring, strategic controlling, national economy, state regulation, accounting and analytical system

ВСТУП

У процесі розвитку та зміни сучасної системи державного регулювання національної економіки важливим елементом стратегічного контролінгу виступає моніторинг, який містить комплекс методів, спрямованих на спостереження та оцінку окремих процесів та дій.

Слід підкреслити, що термін «моніторинг» в перекладі з англійської мови «monitoring» означає саме контроль та підкреслює статус особи, яка здійснює оцінку та попереджальні дії щодо стану процесів та явищ.

Існування окремих підходів до визначення сутності даної категорії базується перш за все на розумінні ступеня необхідності та значущості моніторингу, враховуючи сучасні тенденції та пріоритети розвитку стратегічного контролінгу.

Теоретичні та практичні аспекти процесу формування та функціонування моніторингу та контролінгу у державному регулюванні як національної економіки в цілому, так й окремих її складових представлені у роботах вітчизняних і зарубіжних учених, а саме: О. Побережець, Г. Григор'єва, Є. Масленнікова, В. Мельника, М. Барни, Ю. Сафонова, Д. Хана, В. Бакуменка, І. Булеєва, Є. Майєра, Р. Майєрсона, Р. Рудницької, О. Сидорчука, О. Стельмаха та інших.

МЕТА РОБОТИ полягає у формуванні системи фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичною та методологічною основою дослідження є джерела навчальної, монографічної та періодичної літератури з моніторингу та контролінгу, а також нормативно-правові документи, які регулюють систему контролінгу у процесі державного регулювання національної економіки.

При написанні роботи були використані наступні методи: метод спостереження, методи аналізу та синтезу, монографічний метод, діалектичний метод, метод порівняння, методи індукції та дедукції, а також метод узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Процес формування системи фінансово-економічного моніторингу базується на групуванні як загальних критеріїв побудови системи, так й виділені окремих сегментів, які доповнюють сукупність для забезпечення ефективності її функціонування в межах стратегічного контролінгу у державному регулюванні національної економіки.

Система фінансово-економічного моніторингу являє собою релевантну модель, яка, враховуючи векторіальну спрямованість економічних, соціальних та фінансових процесів у державі, формує інформаційно-

аналітичний сегмент державного регулювання національної та регіональної економіки. У свою чергу, за допомогою моделей діагностики та прогнозування на мезо- та макrorівнях можливо здійснювати суттєвий вплив на соціально-економічний розвиток, що є основним пріоритетом державної політики України, враховуючи процеси євроінтеграції.

Основною метою системи фінансово-економічного моніторингу є перманентне підвищення ефективності відповідних процесів, у тому числі, економічних, фінансових, соціальних тощо, а також оцінка та корегування методів державного регулювання національною економікою, враховуючи сучасні тенденції та інформаційні технології.

Система фінансово-економічного моніторингу складається із наступних елементів, які, здійснюючи спрямовану взаємодію, забезпечують досягнення поставленої мети:

- суб'єкти та об'єкти фінансово-економічного моніторингу;
- функції та принципи фінансово-економічного моніторингу;
- інструменти реалізації фінансово-економічного моніторингу;
- якісні та кількісні показники: індикатори та рейтинги;
- індикатори результативності фінансово-економічного моніторингу;
- фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища;
- система прогнозних показників.

Функціонування системи фінансово-економічного моніторингу напряму залежить від кожного сегменту, який, з одного боку, виконує самостійні функції, а з іншого, спрямований на досягнення стратегічної мети.

Система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання представлена на рис. 1.

Сегментування системи фінансового моніторингу на кілька блоків дає можливість зосередитись на кожному елементі, враховуючи якісні та кількісні параметри.

Важливими елементами системи фінансово-економічного моніторингу у системі стратегічного контролінгу виступають суб'єкти призначення та проведення моніторингу, до складу яких включають:

- Державну службу фінансового моніторингу України;
- Національну комісію з регулювання фінансових послуг;
- Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку;
- Національний банк України;
- Міністерство юстиції України;

- Департамент фінансової політики та Інформаційно-аналітичний департамент Міністерства фінансів України;
- Департамент економічної стратегії та макроекономічного прогнозування Міністерства економічного розвитку і торгівлі України;
- Департамент взаємодії з органами державної влади Міністерства юстиції України.

До основних завдань Державної служби фінансового моніторингу можна віднести цілеспрямоване сприяння процесам реалізації державної політики України у питаннях протидії легалізації та відмиванню незаконно отриманих доходів; обліково-аналітичне забезпечення відповідної системної інформаційної бази, використовуючи сучасні технології збору, обробки та оцінки необхідних даних.

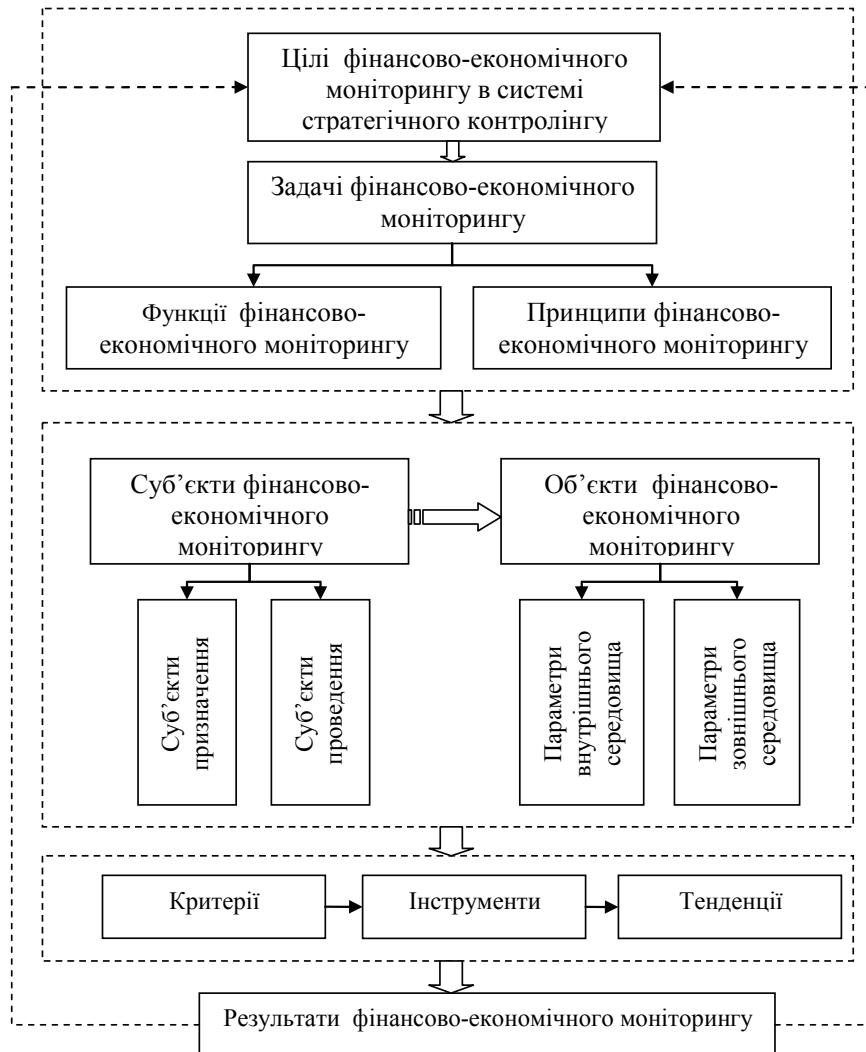

Рис. 1. Система фінансово-економічного моніторингу в стратегічному контролінгу державного регулювання

Важливим напрямком діяльності Державної служби фінансового моніторингу України є організація співробітництва стосовно процедури надання інформації іншим суб'єктам державного фінансового моніторингу України, а саме: з Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, відповідними секторами та департаментами міністерств.

Для забезпечення підвищення ефективності роботи суб'єктів фінансово-економічного моніторингу необхідно значну увагу приділяти міжнародному співробітництву з відповідними організаціями, не обмежуючись тільки обміном досвідом, розробками, методичними та практичними підходами, а але й здійснюючи спільні проекти та операції для мінімізації зловживань у економічній та фінансовій сферах, у тому числі у сфері фінансуванню тероризму для підвищення

національної та міжнародної безпеки. Серед міжнародних організацій, які спеціалізуються на даних питаннях, є Організація з безпеки та співробітництва в Європі, Рада Європи та Європейська Комісія, Спеціальний комітет експертів Ради Європи із взаємної оцінки заходів протидії відмиванню коштів (MONEYVAL), група розробки фінансових заходів протидії відмиванню коштів (FATF) та інші.

Розвиток міжнародного співробітництва у сфері фінансово-економічного моніторингу між Україною та державними органами Республіки Польща, а саме, з Генеральним інспектором фінансової інформації (Generalny Inspektor Informacji Finansowej – GIIF), Франції, в особі підрозділу Обробки інформації та дії проти незаконних фінансових мереж (Traitement du Renseignement et Action contre les Circuits FINANCIERS clandestins – TRACFIN), США через Мережу боротьби з

фінансовими злочинами Бюро Міністерства фінансів США, з Підрозділом фінансової розвідки Республіки Австрія, Королівства Данії та Королівства Нідерландів та іншими установами суттєво підвищить результативність та змінить стан міжнародної фінансової та

соціально-економічної безпеки.

Суб'єкти фінансово-економічного моніторингу функціонують межах загальних та спеціальних принципів. Основні принципи фінансово-економічного моніторингу представлені на рис. 2.

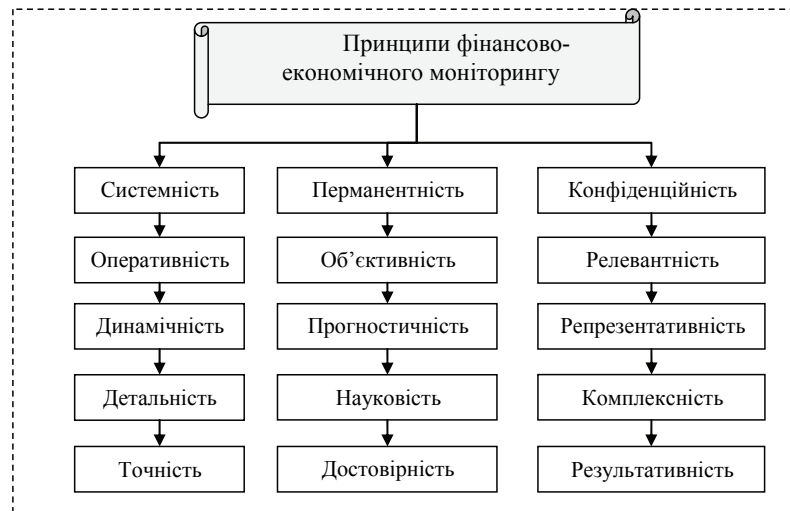

Рис. 2. Основні принципи фінансово-економічного моніторингу

Наступним елементом системи фінансово-економічного моніторингу є об'єкти, які характеризуються параметрами зовнішнього та внутрішнього середовища, та представлені у вигляді фінансово-економічних процесів національної економіки, які розглядаються в динаміки та статичі.

Крім того, до об'єктів фінансово-економічного моніторингу відносяться програми соціально-економічного розвитку держави, доходи та витрати бюджетів всіх рівнів, стан макроекономічних показників, рівень внутрішнього та зовнішнього державного боргу та інші складові та індикатори.

У процесі фінансово-економічного моніторингу відповідні суб'єкти проведення та призначення застосовують відповідне інформаційно-методичне забезпечення, яке повинно відповідати критеріям сучасності, технологічності, ефективності, науковості, цілеспрямованості та системності.

На нашу думку, слід підкреслити, що формування дієвого інструментарію фінансово-економічного моніторингу є важливим фактором, який визначає ступінь досягнення поставлених цілей та результативність дій відповідних суб'єктів державного моніторингу.

Використання системного підходу до розробки інструментів фінансово-економічного моніторингу уможливорює процес виконання своїх обов'язків та завдань суб'єктами по відношенню до об'єктів моніторингу. Серед якісно-дієвих виділяють аналітичні інструменти у вигляді SWOT-аналізу, матриці «Мак-Кінсі», збалансованої системи показників (BSC) та інші.

У свою чергу, до складу методичних інструментів відносяться адміністративні, організаційно-правові та економічні методи, застосування яких дає можливість виконувати основні завдання, враховуючи при цьому специфічні властивості сегментів системи фінансово-економічного моніторингу.

Використання економіко-статистичних моделей як елементу інструментарію дає можливість виконувати

прогностичну функцію фінансово-економічного моніторингу, враховуючи узагальнюючі індикатори розвитку макроекономічного середовища.

Застосування загальних економічних та адміністративних методів в системі моніторингу пов'язано із функціями управління, які супроводжують процес державного регулювання національної економіки.

Адміністративні методи ґрунтуються на обов'язковому виконанні тих чи інших правил або розпоряджень. За допомогою адміністративних методів місцеві органи управління регулюють процеси приватизації, вирішують питання залучення позичкового капіталу, використання регіональних природних ресурсів, а також питання, пов'язані з соціальними процесами [1].

Необхідно зауважити, що вибір та застосування системи показників під час проведення фінансово-економічного моніторингу суттєво впливає на ефективність отриманих результатів у вигляді інформаційно-аналітичного забезпечення, яке є основою для прийняття ефективних рішень у процесі здійснення стратегічного контролінгу.

Виокремленні у відповідну сукупність індикатори економічних, фінансових, соціальних та інших процесів базуються на нормативно-правових аспектах, а також характеризуються якісними та кількісними параметрами, що уможливорює здійснювати системну та об'єктивну оцінку та впливати на окремі дії та явища оперативно та перманентно.

Система буде функціонувати стабільно та ефективно, якщо налагоджений зворотний зв'язок, по-перше, між суб'єктами та об'єктами, по-друге, між відповідними суб'єктами фінансово-економічного моніторингу.

Отримані результати фінансово-економічного моніторингу, які представлені, перш за все, у вигляді оціночних та прогностичних даних, повинні співпадати із поставленою метою та розробленими завданнями.

Застосування фінансово-економічного моніторингу

у системі стратегічного контролінгу потребує дослідження окремих етапів, які супроводжуються формуванням відповідних завдань, здійсненням дій посадових осіб та отриманням результатів на кожній стадії, враховуючи фактори впливу на процеси у макроекономічному середовищі.

Крім того, застосування та впровадження системи фінансово-економічного моніторингу можливо здійснювати з використанням загальнонаукових методів, а саме: спочатку розроблену модель системи випробовують на незначному обсязі робіт, для отримання стійкого результату, а потім реалізують на суб'єктах мезо- та макрорівня, що дає можливість виявити слабкі місця у функціонуванні системи, максимально усунути негативні фактори та впроваджувати в процес державного регулювання з найбільшою вірогідністю отримання достовірних та обґрунтованих даних.

За допомогою такої процедури можливо забезпечити не тільки ефективність системи фінансово-еко-

номічного моніторингу, але й зробити її корисною для цілей стратегічного контролінгу в межах державного регулювання національної економікою.

Для підвищення ефективності фінансово-економічного моніторингу необхідним кроком є детальне дослідження кожного етапу, який обмежується терміном виконання, з визначенням пріоритетних, базових аспектів, які відповідають реалізації завдань та якість результатів.

Етапи реалізації фінансово-економічного моніторингу у системі стратегічного контролінгу, які представлені на рис. 3, складаються з окремих підготовчих, аналітичних та оціночних дій, які базуються на методичних підходах та враховують чинну нормативну-правову базу, що забезпечує збалансованість інтересів серед суб'єктів мікро-, мезо- та макроекономічного середовища, враховуючи векторіальну спрямованість державної політики.

Рис. 3. Етапи фінансово-економічного моніторингу в системі стратегічного контролінгу

Слід зауважити, процес реалізації фінансово-економічного моніторингу у системі стратегічного контролінгу включає п'ять стадій, при цьому кожна наступна стадія здійснюється за результатами попередньої, і крім того, і якісно та кількісно залежить від її строкості, динамічності та ефективності.

Перша стадія або етап планування фінансово-економічного моніторингу включає підготовчі дії, які

пов'язані з вибором об'єктів моніторингу, формуванням умов реалізації процесу моніторингу, постановкою головних цілей та розробкою завдань.

На другому етапі проводяться організаційні заходи, а саме: формування робочої групи моніторингу, розробка зручного та динамічного плану-графіку роботи, зовнішнє дослідження об'єктів та виявлення слабких місць, вибір методів моніторингу відповідно до спе-

цифіки обраних об'єктів та забезпечення відповідним інструментарієм.

Проведення саме дослідницької частини у вигляді аналізу параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища об'єктів, у тому числі, діагностика фінансово-економічних, соціальних процесів та інших процесів у національній економіці, пов'язано із третім етапом фінансово-економічного моніторингу. Використання загальних та спеціальних методів та прийомів дослідження дає можливість не тільки зібрати необхідну інформацію про стан об'єктів моніторингу, але й надати правову оцінку діям посадових осіб.

На четвертому етапі здійснюється прогнозування стану та розвитку фінансово-економічних та соціальних процесів з урахуванням як існуючої системи державного регулювання національної економіки, так й з урахуванням інституційних змін. Крім того, для даного етапу характерним є процес формування мезо- та макромоделей системи стратегічного контролінгу на основі зробленого прогнозу, які повинні пройти апробацію та перевірку з точки зору їх ефективності. Оцінка результатів фінансово-економічного моніторингу проводиться на останньому етапі, що, в першу чергу, пов'язано із застосуванням інформаційно-аналітичної бази для прийняття управлінських рішень, а також сегментного та системного порівняння результатів з цілями та завданнями.

ВИСНОВКИ

Таким чином, побудова фінансово-економічного моніторингу як багатоцільової інформаційної системи підтверджує значимість кожного сегменту, який забезпечує здійснення спостереження, аналізу, контролю,

планування соціально-економічних процесів для прийняття ефективних управлінських рішень на відповідних рівнях державного регулювання.

Достовірність та оперативність отриманої у результаті проведення фінансово-економічного моніторингу інформації є запорукою підтримання правового поля для державного регулювання макроекономічного середовища та важливим елементом якості поточного та стратегічного контролінгу.

Список використаних джерел

1. Григор'єв Г.С. Теоретико-методологічні засади державного регулювання фінансово-економічних процесів в умовах глобалізації. Херсон: Олді-плюс, 2017. 380 с.

2. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства. Херсон: Видавництво "Грін Д.С.", 2016. 500 с.

3. Масленніков Є.І. Концептуальна модель контролінгу в системі управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2014. № 11/1. С. 42-45.

References

1. Hryhoriev H.S. Theoretical and methodological principles of state regulation of financial and economic processes in the conditions of globalization. Kherson: Oldi Plus, 2017. 380 p. (in Ukrainian)

2. Poberezhets O.V. Theoretical-methodological and practical principles of the research of the system of management of the results of activity of an industrial enterprise. Kherson: Publishing house "Hrin D.S.", 2016. 500 p. (in Ukrainian)

3. Maslennikov Ye.I. Conceptual model of controlling in the system of management of financial stability of an industrial enterprise. Economics. Finances. Law. 2014. № 11/1. pp. 42-45. (in Ukrainian)